

Research and Development Newsletter

เอกสารข่าวงานวิจัยและพัฒนา

ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๘๐ ประจำเดือน เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๒

งานวิจัยและพัฒนา

เรื่อง...โครงการศึกษา ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจระดับรากหญ้า : ศึกษาเฉพาะกรณีธนาคารประชาชน

เรื่อง...การบูรณาการข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการผลิตภัณฑ์ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และการจัดการวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมในประเทศไทย

บทความที่น่าสนใจ

เรื่อง...เสียงอุทธรณ์...เส้นทาง R๓A ไทยได้ประโยชน์คุ้มค่างับที่เสียไปหรือไม่?

เรื่อง...การประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน (Asean Summit)

สาระน่ารู้...การเมืองกับสุขภาพจิตและความเครียด

รอบรู้นอกสภา...ไทยกับกระบวนการสร้างกลไกสิทธิมนุษยชนอาเซียน

เรียนรู้กับวิจัย.....ประเภทของการวิจัย

พบปะนักวิจัย...ดร.อรุณศรี อนันตรศิริชัย

ปิดท้ายวิจัย...เทศกาลสงกรานต์

เป็นศูนย์ข้อมูลแห่งการเรียนรู้ ยึดหลักธรรมาภิบาล วิชาการนำสมัย

จิตใจให้บริการ สนับสนุนสถาบันนิติบัญญัติ

กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

LIIRT

เอกสารข่าว@สำนักงานวิจัยและพัฒนา

Research and Development Newsletter

ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๘๐

ประจำเดือน เมษายน ๒๕๕๒

วัตถุประสงค์

เพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสาร ด้านการวิจัยและพัฒนา ซึ่งเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ให้แก่บุคคลในวงงานรัฐสภา อันเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานด้านนิติบัญญัติ

กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา

สำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ถนนประดิพัทธ์ เขตพญาไท

กรุงเทพมหานคร ๑๐๔๐๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๖๗ - ๘

โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๖๒

ที่ปรึกษา

นายจเร พันธุ์เปรื่อง

รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

นางวิจิตรา วัชรภรณ์

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

บรรณาธิการบริหาร

นางสาวจิรพรรณ กาญจนอุดม

ผู้อำนวยการกลุ่มงานวิจัยและพัฒนา

กองบรรณาธิการ

นางสาวอุษา

นางสิวพร

นางสาวพจนา

นางสาวนารีลักษณ์

นายจันทมร

นายพิษณุ

นายสิริสุร

นางสาวปิยะวรรณ

นางสาววิมลรักษ์

นางสาวปรียวรรณ

นางสาวอัญชลี

โมษิตตระกูล

สุขเอี้ยด

ธีรภรณ์

ศิริวรรณ

สีทาบุญลี

สุ่มประดิษฐ์

กระแสรุ่งสุทร

ปานโต

ศานติธรรม

สุวรรณสุนัย

จวงจันทร์

บรรณาธิการ

นายจันทมร

สีทาบุญลี

ผู้จัดทำ

นางสาวธณัฐดา

นางณัฐชานันท์

หาเรือนศรี

หนูทองอินทร์

ฝ่ายเผยแพร่

นางภคกัญญา

มากทองไทร

บทบรรณาธิการ

เอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนา ฉบับประจำเดือนเมษายนนี้ ยังคงอัดแน่นไปด้วยเนื้อหาสาระความรู้เหมือนฉบับที่ผ่านมา ๗ มา หากแต่เนื้อหาสาระหลักในเล่มนี้จะนำท่านผู้สนใจได้เกิดโลกทัศน์เกี่ยวกับการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน *Asean Summit* ซึ่งจัดการประชุมขึ้นระหว่างวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ - ๑ มีนาคม ๒๕๕๒ ที่ชะอำ - หัวหิน จังหวัดเพชรบุรีของประเทศไทย การประชุมครั้งนี้ประเทศไทยรับเกียรติให้เป็นเจ้าภาพอีกครั้ง หลังจากที่เคยเป็นเจ้าภาพมาแล้วเมื่อ ๔๐ ปีก่อน สาระสำคัญการประชุมครั้งนี้เป็นการประชุมภายใต้กฎบัตรอาเซียน ที่ประเทศสมาชิกให้การรับรองและเห็นพร้อมร่วมใน “ปฏิญญาชะอำ หัวหิน ว่าด้วยแผนงานสำหรับประชาคมอาเซียน ค.ศ. ๒๐๐๙ - ๒๐๑๕” จะเป็นธรรมเนียมที่สำคัญเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติอันจะนำไปสู่รูปธรรมอย่างแท้จริงที่กลุ่มประเทศสมาชิกประสงค์จะให้เกิดขึ้น โดยรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดประชุมดังกล่าว สามารถศึกษาได้จากเอกสารข่าวสารงานวิจัยฉบับนี้

ในโอกาสนี้ กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา ทลทลคุณ ดร.อรุณศรี อนันตรศิริชัย คณะกรรมการวิจัยและพัฒนา รัฐสภา ที่ได้ให้เกียรติเป็นแขกรับเชิญการสัมภาษณ์ในคอลัมน์ พบปะนักวิจัย และส่วนสุดท้ายของเล่มได้นำเสนอสาระความรู้เกี่ยวกับเทศกาลสงกรานต์และวันอื่น ๆ ที่รวมอยู่ในช่วงเทศกาลดังกล่าวนี้อีกด้วย

นอกจากนี้ ในคอลัมน์ต่าง ๆ ยังคงมีสาระความรู้ในด้านอื่น ๆ ที่กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา สำนักวิชาการ เลือกสรรมาฝากท่านที่สนใจเหมือนเช่นเคย กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เนื้อหาสาระความรู้ที่น่าเสนอในเล่มนี้นั้นจะสร้างองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น หากมีบางส่วนที่เนื้อหาได้นำเสนอไม่ครบถ้วน สมบูรณ์ กองบรรณาธิการยินดีรับคำแนะนำ ดิชม เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขในเล่มต่อไป

กองบรรณาธิการ

งานวิจัยและพัฒนา

เรื่อง โครงการศึกษา ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจระดับรากหญ้า : ศึกษาเฉพาะกรณี ธนาคารประชาชน ๑

เรียบเรียงโดย วิมลรักษ์ ศานติธรรม

เรื่อง การบูรณาการข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการผลิตภัณฑ์ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และการจัดการวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมในประเทศไทย ๗

เรียบเรียงโดย ปิยะวรรณ ปานโต

บทความที่น่าสนใจ

เรื่อง เสี่ยงอุทธรณ์...เส้นทาง R๓A ไทยได้ประโยชน์คุ้มค่างกับที่เสียไปหรือไม่? ๑๓
สิริสุร กระแสร์สุนทร

เรื่อง การประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน (Asean Summit) ๑๗
จันทมร สีหาบุญลี

สาระน่ารู้

การเมืองกับสุขภาพจิตและความเครียด ๒๒
อัญชลี จวงจันทร์

รอบรู้นอกสภา

ไทยกับกระบวนการสร้างกลไกสิทธิมนุษยชนอาเซียน ๒๕
ปรียวรรณ สุวรรณสุนย์

เรียนรู้กับวิจัย

ประเภทของการวิจัย ๓๐
นารีลักษณ์ ศิริวรรณ

พบปะนักวิจัย

ดร.อรุณศรี อนันตรศิริชัย ๓๓
พิชญ์ สุ่มประดิษฐ์

ปิดท้ายวิจัย

เทศกาลสงกรานต์ ๓๖
บรรณาธิการ

งานวิจัยและพัฒนา

โครงการศึกษา ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย ของรัฐ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจระดับรากหญ้า :

ศึกษาเฉพาะกรณีธนาคารประชาชน

วิจัยโดย รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ โชคเหมาะ

อาจารย์พันธ์เทพ วิทิตอนันต์

รองศาสตราจารย์ ดร.วัลลภ ลำพาย

ความเป็นมาและสภาพปัญหา

จากสภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่ได้ก่อตัวขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ เป็นต้นมา ส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ โดยเฉพาะประชาชนในระดับรากหญ้า อันมีผลทำให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับความเดือดร้อนจากสภาพทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำ และมีความผันแปรทางเศรษฐกิจสูงมาก ประกอบกับอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และอุตสาหกรรมภายในประเทศถดถอยลงเป็นลำดับ ซึ่งมีสาเหตุ หรือปัจจัยสำคัญหลายประการประกอบเข้าด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากผลผลิตทางการเกษตรมีราคาต่ำ การส่งออกสินค้าไปยังต่างประเทศเกิดสภาวะการชะลอตัวอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการถดถอยของอัตราการขยายตัวทางภาคอุตสาหกรรม จากสภาพปัญหาดังกล่าวล้วนเป็นที่มา และปัจจัยสำคัญของการเลิกจ้างแรงงานของผู้ที่ทำงานที่อยู่ในภาคเอกชน นอกจากนี้ การที่ประชาชนและผู้ประกอบการรายย่อยทั้งที่อยู่ในภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม หรือภาคธุรกิจของประเทศส่วนใหญ่ ไม่มีศักยภาพที่จะสามารถเข้าไปสู่แหล่งเงินทุนในระบบได้ จึงส่งผลให้ประชาชนและผู้ประกอบการรายย่อยดังกล่าว ต้องหันไปใช้บริการแหล่งทุนนอกระบบ ซึ่งมีผลกระทบทั้งทางตรง และทางอ้อมต่อสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองในปัจจุบัน

นโยบายของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในระดับรากหญ้า โดยการจัดตั้งโครงการธนาคารประชาชนหรือ People Bank เป็นโครงการเร่งด่วนของรัฐบาลเพื่อเสริมสร้างความสงบสุขของแผ่นดินนั้น แม้จะเป็นเจตนารมณ์และแนวนโยบายที่เกิดจากความปรารถนาดีของรัฐบาลที่มีความมุ่งมั่นที่จะแก้ไขสภาพปัญหาความยากจน แต่ในบรรยากาศของความเป็นประชาธิปไตยของคนไทยตามวิถีและจิตวิญญาณของปวงชนชาวไทยนั้น รัฐบาลไม่อยู่ในสถานภาพที่สามารถบังคับ หรือกำหนดกรอบวิถี การดำเนินชีวิตของคนไทยได้ ดังจะเห็นได้ว่าการกำหนดนโยบายของภาครัฐในลักษณะเช่นนี้แม้

จะทำให้คนจนได้เข้าถึง “ทุน” ที่จริง แต่ในความเป็นจริงคนจนเหล่านี้มักจะเอา “ทุน” ที่รัฐบาลได้แสวงหาวิธีการส่งไปให้ ไปใช้ในการบริโภคเป็นหลัก โดยไม่เอา “ทุน” ดังกล่าวไปลงทุนตามเจตนารมณ์ที่รัฐบาลมุ่งหวังไว้แต่อย่างใด

จากสภาพปัญหาดังกล่าวจะเห็นได้ว่า หากโครงการธนาคารประชาชนยังมีเงินเพียงพอที่จะนำไปใช้จ่ายหมุนเวียนตามแนวนโยบายได้ย่อมไม่เกิดปัญหา แต่หากวันใดที่ไม่สามารถจัดสรรเงินมาใช้จ่ายหมุนเวียนตามระบบได้ ประเทศไทยย่อมเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจในที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาวิจัยตามโครงการศึกษาวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมายประการสำคัญเพื่อให้ทราบถึง

๑) นโยบายเกี่ยวกับการกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจรากหญ้าตามโครงการธนาคารประชาชน

๒) สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐ ตลอดจนข้อจำกัดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์หรือข้อจำกัดอื่น ๆ ที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของโครงการธนาคารประชาชน

๓) ประสิทธิภาพของการดำเนินงานเกี่ยวกับการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับรากหญ้าของรัฐในกรณีโครงการธนาคารประชาชน

ขอบเขตของการศึกษา

สำหรับการศึกษาวิจัยตามโครงการวิจัยนี้ ได้กำหนดขอบเขตของการศึกษา ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่เศรษฐกิจระดับรากหญ้า ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการธนาคารประชาชนในเชิงนโยบายว่าการดำเนินงานของโครงการธนาคารประชาชนในทางปฏิบัติและในความเป็นจริงนั้นเป็นไปตามนโยบายของรัฐเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจระดับรากหญ้าหรือไม่ รวมทั้งการดำเนินงานตามโครงการธนาคารประชาชนสามารถก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภายใต้นโยบายในการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศโดยรวมได้หรือไม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงกระบวนการ หรือระบบเกี่ยวกับการบริหารจัดการภาครัฐในการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของโครงการธนาคารประชาชนและแนวทางในการแก้ไขสภาพปัญหาในเชิงนโยบาย และแนวทางที่เหมาะสมในการกำหนดนโยบายของรัฐเกี่ยวกับการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจระดับรากหญ้าตามโครงการธนาคารประชาชน

LI RT

วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีการศึกษาวิจัย จะใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ อันประกอบด้วย การศึกษาข้อมูลเอกสาร การสัมภาษณ์เจาะลึก และการประชุมระดมสมอง โดยเครื่องมือที่เหมาะสมและได้นำมาใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ นอกจากการศึกษาและค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัยและข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตแล้ว เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการพูดคุย สอบถาม การสังเกต และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยใช้แบบสอบถามปลายเปิดที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมาจากการวิเคราะห์เอกสารทางวิชาการ

สรุปผลการวิจัย

๑. ผลการดำเนินงานโดยภาพรวมตามนโยบายของโครงการธนาคารประชาชนนั้น สามารถตอบสนองและรองรับความต้องการของประชาชนในระดับรากหญ้าได้ในระดับหนึ่ง และมีส่วนในการลดหนี้สินนอกระบบที่ประชาชนมีอยู่ก่อนที่จะได้รับบริการจากโครงการธนาคารประชาชน แต่ยังมีสัดส่วนที่น้อย เนื่องจากการเข้าถึงแหล่งเงินทุนตามระเบียบของโครงการยังมีข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคอยู่หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องหลักเกณฑ์ในการกู้ยืมหรือการกำหนดวงเงินให้กู้ เป็นต้น
๒. ผลการดำเนินงานในการให้บริการการกระตุ้นเศรษฐกิจและการส่งเสริมให้ประชาชนในระดับรากหญ้าออมเงินนั้น จากการศึกษาวิจัยสามารถสรุปโครงการธนาคารประชาชนสามารถกระตุ้นและตอบสนองต่อการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากหญ้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีผลทำให้ประชาชนมีรายได้สูงขึ้น และสามารถนำเงินที่เหลือจากการใช้จ่ายมาเก็บออม ส่วนประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างอีกฝ่ายหนึ่งกลับมีความเห็นว่าโครงการธนาคารประชาชน แม้จะสามารถกระตุ้นเศรษฐกิจได้ในระดับหนึ่ง แต่ในทางปฏิบัติยังมีข้อจำกัดทางความแตกต่างกันออกไปในแต่ละท้องถิ่นและในแต่ละภูมิภาค ตลอดจนความพร้อมของประชาชนผู้รับบริการยังไม่มีความรู้ในการบริหารจัดการเงินกู้ยืมมา จึงมีผลทำให้ประชาชนไม่สามารถมีเงินเหลือที่จะนำมาเก็บออมได้
๓. ผลการประเมินผลทางด้านเศรษฐกิจและการเงินของโครงการธนาคารประชาชนนั้น สามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจในระดับรากหญ้าได้ในระดับหนึ่ง เนื่องจากมีการบริหารความเสี่ยงในการให้กู้ยืมแก่ประชาชน โดยมีหลักเกณฑ์และวิธีการที่มีความเหมาะสม แต่เฉพาะในส่วนของการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ในอัตราร้อยละ ๑ ต่อเดือน โดยไม่มี “การลดต้นและไม่ลดดอกเบี้ย” เท่านั้น ที่ยังไม่เป็นธรรมกับประชาชนผู้รับบริการ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการกำหนดอัตราดอกเบี้ยในลักษณะเช่นนี้ เป็นการหลีกเลี่ยงภาระอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง ซึ่งได้ก่อให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนแก่ประชาชนผู้รับบริการ
๔. ผลการประเมินผลทางด้านบริการจัดการ นวัตกรรม และการเติบโตขององค์กร โดยภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ดีไม่ว่าจะเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และขั้นตอนการกู้ยืม โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบข้อมูลออนไลน์มาใช้ นอกจากนี้ในด้านการเติบโตขององค์กรว่ามีจำนวน

LI RT

ผู้ใช้บริการเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันจำนวนหนี้เสียหรือสินเชื่อกค้าง มีจำนวนไม่มากเท่าใดนักเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนประชาชนผู้รับบริการ

๕. แนวทางในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามโครงการธนาคารประชาชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจระดับรากหญ้าในภาพรวมประกอบไปด้วย (๑) การกำหนดนโยบายโดยมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาธุรกิจชุมชนโดยส่งเสริมการระดมทุนในลักษณะกองทุนหมุนเวียนเพื่อให้สามารถดำเนินธุรกิจควบคู่ไปกับการขยายโครงการสินเชื่อระบบย่อย (๒) การส่งเสริมเศรษฐกิจในระดับมหภาคและเชื่อมโยงการตลาดของท้องถิ่นสู่การตลาดในระดับภูมิภาค ระดับประเทศและต่างประเทศต่อไป นอกจากนี้จะต้องพัฒนาและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ภาคประชาชนเพื่อเสริมสร้างการรวมตัวของชุมชนและประชาสังคมให้มีการวางแผนชุมชนอย่างเป็นองค์รวมที่มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด โดยเฉพาะการอาศัยความร่วมมือจากท้องถิ่นโดยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (๓) การแก้ไขอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ให้เกิดความชอบธรรม โดยสมควรนำเงินต้นที่ผู้กู้นำมาส่งคืนในแต่ละเดือนมาหักเพื่อลดยอดเงินต้นหรือ “ลดต้นและลดดอกเบี้ย” เพื่อให้การกำหนดอัตราดอกเบี้ยเป็นไปตามระบบการกู้ยืมเงินที่เป็นธรรม และ (๔) การพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการให้สินเชื่อและการประสานงานเพื่อเชื่อมโยงกับโครงการอื่น ๆ ที่ดำเนินงานตามนโยบายของรัฐในการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับรากหญ้า โดยสมควรจะต้องมีการจัดตั้งองค์กรหรือหน่วยงานเฉพาะขึ้นมา เพื่อทำหน้าที่ในการประสานงานและรองรับกลไกในการดำเนินงานตามนโยบายรัฐในการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากหญ้าให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและเพื่อป้องกันปัญหาการทำงานที่ซ้ำซ้อนกันต่อไป

ข้อเสนอแนะ

๑. การกำหนดนโยบายในลักษณะที่เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้แก่เศรษฐกิจฐานรากหญ้าอย่างแท้จริง โดยมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาธุรกิจชุมชน โดยส่งเสริมการระดมทุนในลักษณะกองทุนหมุนเวียน เพื่อการดำเนินธุรกิจควบคู่ไปกับการขยายโครงการสินเชื่อรายย่อยเพื่อบรรเทาปัญหาสภาพคล่อง ให้ความสำคัญกับการสร้างผลิตภัณฑ์และบริการที่มีการพัฒนารูปแบบและคุณภาพได้มาตรฐานมีเอกลักษณ์เฉพาะ รวมทั้งพัฒนาข้อมูลข่าวสารให้เข้าถึงชุมชนเพื่อการแปรรูปผลผลิต ตลอดจนเสริมสร้างประสิทธิภาพด้านการตลาดและการกระจายผลผลิตที่เชื่อมโยงระหว่างตลาดท้องถิ่นสู่ตลาดระดับภูมิภาค ระดับประเทศ และต่างประเทศ รวมทั้งจะต้องกำหนดแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาค่าความยากจนควบคู่กันไปด้วย โดยการกำหนดให้มีการส่งเสริมนโยบายเศรษฐกิจมหภาคให้มีลักษณะและรูปแบบที่เอื้อต่อการแก้ไขปัญหาค่าความยากจน

๒. การดำเนินงานของโครงการโดยอาศัยความร่วมมือจากท้องถิ่นและการเชื่อมโยงสัมพันธ์กับการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะเห็นได้ว่า ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินงานตามนโยบายภาครัฐในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่เศรษฐกิจในระดับรากหญ้า กรณีโครงการธนาคารประชาชนหรือกรณีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ต่างก็เป็นโครงการที่ดำเนินการเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิกให้มีศักยภาพและความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระดับอันมีผลทำให้สมาชิกมีรายได้ของ

ครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่เดียวกัน หากเป็นกรณีโครงการธนาคารประชาชนก็จะมีการพัฒนาและฝึกอบรมการประกอบอาชีพและให้คำปรึกษาแก่สมาชิก ส่วนกรณีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะมีการดำเนินการที่มุ่งสร้างกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนและชุมชน เพื่อให้มีส่วนร่วมเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ทั้งในด้านของการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน โดยเฉพาะลักษณะพิเศษของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะมีระบบช่วยเหลือเกื้อกูลผู้ยากไร้และด้อยโอกาส จึงสมควรดำเนินงานตามโครงการทั้งสองโครงการ ให้มีการเชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน เพราะทั้งสองโครงการมีเจตนารมณ์ในการดำเนินงานในลักษณะที่คล้ายกัน กล่าวคือ เพื่อให้การดำเนินงานสามารถกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนได้ ทั้งนี้ จากการดำเนินงานที่ผ่านมา ภาครัฐจะมีการบริหารจัดการโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจในลักษณะที่ขาดความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน อันส่งผลต่อประสิทธิผลในการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐ ในที่สุด

๓. การพิจารณาแก้ไขหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการคำนวณอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ให้เกิดความเป็นธรรม จะเห็นได้ว่าการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการคำนวณอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมโดยคิดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ในอัตราร้อยละ ๑ ต่อเดือนและไม่มีการนำเงินต้นที่ผู้กู้ส่งคืนมาในแต่ละเดือนนำมาหักเพื่อลดยอดเงินต้น จึงเป็นการดำเนินการที่ไม่ชอบธรรมอันเป็นการเอาเปรียบ และไม่เป็นไปตามระบบการกู้ยืมเงินของระบบธนาคารพาณิชย์ทั่วไป คณะผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าสมควรแก้ไขการคำนวณอัตราดอกเบี้ยของโครงการธนาคารประชาชนโดยกำหนดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ ๑ ต่อปี เช่นเดิมเพียงแต่จะต้องนำเงินต้นที่ผู้กู้ส่งคืนมาในแต่ละเดือนนำมาหักเพื่อลดยอดเงินต้นหรือที่เรียกโดยทั่วไปว่า “ลดต้นและลดดอกเบี้ย” เพื่อให้การดำเนินงานตามนโยบายของโครงการธนาคารประชาชน สามารถช่วยประชาชนในระดับรากหญ้า และสามารถเสริมสร้างความเข้มแข็ง ให้เกิดแก่เศรษฐกิจในระดับฐานรากได้ในที่สุด

ดังนั้น เพื่อให้การกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการคำนวณอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืม มีความชอบธรรมแก่ผู้กู้ จึงเห็นว่าสมควรที่จะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการคำนวณอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมโดยคิดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ในอัตราร้อยละ ๑ ต่อเดือน โดยเมื่อผู้กู้ได้ดำเนินการส่งค่างวดเพื่อชำระหนี้ให้แก่ทางธนาคารแล้วทางโครงการจะต้องนำเงินต้นที่ประชาชนได้ใช้หรือส่งคืนในแต่ละเดือนมาหักเพื่อลดยอดหนี้ลง สำหรับการคำนวณอัตราดอกเบี้ยของการชำระเงินค่างวดในเดือนถัดไป การกำหนดอัตราดอกเบี้ยในลักษณะเช่นนี้เรียกว่า “ลดต้นและลดดอกเบี้ย” ซึ่งจะเห็นได้ว่าอัตราดอกเบี้ยที่ผู้กู้จะต้องจ่ายคืนแก่ทางโครงการธนาคารประชาชน ในลักษณะเช่นนี้จะไม่ถึงร้อยละ ๒๒.๑๕ ต่อปี ตามที่ทางโครงการได้เรียกเก็บอยู่ ทั้งในทางปฏิบัติและความเป็นจริง

๔. การพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการให้สินเชื่อและการประสานงานกับโครงการที่ดำเนินงานตามนโยบายของรัฐในการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากหญ้าโครงการอื่น ๆ เพื่อให้ประชาชนในระดับรากหญ้าโครงการอื่น ๆ สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนหรือสินเชื่อได้มากขึ้นอันเป็นการเพิ่มช่องทางให้แก่การเข้าถึงแหล่งทุน จึงสมควรพัฒนาและปรับปรุงระบบการให้สินเชื่อประเภทอื่น ๆ ให้เพิ่มมากขึ้น

เรียบเรียงโดย...วิมลรักษ์ ศานติธรรม

LIART

เอกสารอ้างอิง

ภูมิ โชคเหมาะ และคณะ. โครงการศึกษา ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจระดับรากหญ้า : ศึกษาเฉพาะกรณีธนาคารประชาชน. สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, ๒๕๔๙.

การบูรณาการข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการผลิตภัณฑ์ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และการจัดการวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมในประเทศไทย

วิจัยโดย รศ.ดร.วุฒิชชาติ สุนทรสมัย และคณะ

ความสำคัญและความเป็นมาที่ทำการศึกษาวิจัย

ผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product) เป็นการเสริมสร้างรายได้สู่ท้องถิ่น ทำให้คนในชุมชนรู้สึกตื่นตัว และสามารถสร้างจุดสนใจในพื้นที่โดยการนำวิถีชีวิต วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนมาใช้เป็นจุดขายได้ ประกอบกับการผลักดันและการส่งเสริมจากภาครัฐ เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน ในภาคเกษตรกร รวมถึงเป็นการดำรงไว้ซึ่งรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยให้คงอยู่ จากการผลิตภายในครัวเรือนมาสู่การเป็นรัฐวิสาหกิจชุมชนขนาดย่อมสู่วิสาหกิจขนาดกลางก้าวไกลไปในตลาดโลกพัฒนาสู่หัตถอุตสาหกรรมต่อไป

ทั้งนี้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนสามารถนำไปสู่นโยบายภาครัฐจนเกิดเป็นปรัชญาหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ได้ ซึ่งเป็นการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการเชิงพัฒนาที่มุ่งเน้นไปที่กลุ่ม “รากแก้ว” เป็นการสร้างความเจริญให้แก่ชุมชนที่สามารถยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น โดยอาศัยระบบการผลิตหรือการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นร่วมกับการใช้ภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นและวัฒนธรรมไทยครอบคลุมถึงวัฒนธรรมย่อยที่แตกต่างตามพื้นที่ ทำให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์หลากหลายกลายเป็นสินค้าที่มีคุณภาพและมีจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นสามารถจำหน่ายในตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ โดยมีหลักการพื้นฐานของการจัดการและพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างยั่งยืน

LI RT

จากที่ผ่านมามีพบว่าประเทศไทยกำลังเผชิญปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจ และประชาชนทุกระดับประสบปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะประชาชนระดับรากหญ้าในเรื่องของปัญหาความยากจน โดยรัฐบาลได้จัดให้มีโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อกระตุ้นให้แต่ละชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสินค้า ซึ่งรัฐพร้อมที่จะเข้าช่วยเหลือในด้านทุนความรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่ และการบริหารจัดการเพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนเป็นการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างรายได้ อันจะเป็นการสร้างบทบาทในการดำเนินงาน ทั้งด้านการบริหาร การวางแผนดำเนินงาน การจัดหาวัตถุดิบ การจัดสรรทรัพยากร การควบคุมการผลิต ตลอดจนกิจกรรมด้านการขาย การประชาสัมพันธ์ และที่สำคัญจะต้องมีความชำนาญในการปฏิบัติงานเกือบทุกหน้าที่ด้วย

ปัจจุบันผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์และวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมเกิดขึ้นมากมายในชุมชนของประเทศ พบว่า งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนำเสนอในเรื่องของผลิตภัณฑ์สินค้า ความหมายของสินค้า การจำหน่าย ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวยังกระจัดกระจาย หากนำมาบูรณาการ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ถึงกระบวนการจัดการ ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีการผลิต เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและชี้เฉพาะมากยิ่งขึ้น จะเป็นข้อมูลพื้นฐาน ส่งผลต่อการวางแผน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้ถูกทิศทาง สร้างรายได้สู่ชุมชนผสมผสานรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น และอาศัยเทคโนโลยีผ่านระบบการวิจัย มุ่งสร้างองค์ความรู้สามารถนำไปใช้ประยุกต์ รวมทั้งเป็นการดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ก้าวไกล

วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

๑. เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และการจัดการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศ

๒. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และบูรณาการงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และการจัดการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. นำผลการศึกษาวิจัยมาสร้างฐานข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยการจัดการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และการจัดการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

๒. ได้ข้อมูลที่น่าไปใช้ประโยชน์ต่อการจัดการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และการจัดการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

๒.๑ ภาครัฐนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เพื่อกำหนดทิศทางในการพัฒนาเกี่ยวกับการจัดการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และการจัดการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

๒.๒ ชุมชนนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาสินค้าเกี่ยวกับการจัดการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และการจัดการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

LIART

๓. สำหรับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน นำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อวิจัยและพัฒนา หรือเพื่อศึกษาเกี่ยวกับการจัดการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และการจัดการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้กว้างขวางลึกซึ้งยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดการพัฒนาการจัดการให้ดียิ่งขึ้น

๔. นำข้อมูลของการวิเคราะห์และการสังเคราะห์งานวิจัยนี้ไปศึกษา และก่อให้เกิดเจตคติที่ดีในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นเกี่ยวกับการจัดการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และการจัดการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ทั้งนี้ผู้วิจัย ได้ดำเนินการศึกษาผลงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และการจัดการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภายในประเทศทั้งหมด โดยนำผลงานวิจัยที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกมาวิเคราะห์และสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จำนวน ๒๑ เล่ม และการจัดการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จำนวน ๓๖ เล่ม

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า

ประชาชนส่วนใหญ่สนใจศึกษางานวิจัยที่ได้พิมพ์เผยแพร่เป็นรูปเล่มสมบูรณ์ของช่วงระหว่าง พ.ศ. ๒๕๔๔ - ๒๕๕๘ เกี่ยวกับการจัดการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และการจัดการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยคัดเลือกงานวิจัยที่ศึกษารวบรวมได้ สามารถสรุปได้ดังนี้

พบว่าภูมิภาคที่ทำการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์มากที่สุด คือ ภาคกลาง และรองลงมาเป็นภาคใต้ โดยใช้การออกแบบการวิจัยมากที่สุด คือ การวิจัยเชิงสำรวจ และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเลือกกลุ่มผู้เป็นตัวแทน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็นด้วยวิธีเจาะจงมากที่สุด โดยศึกษาจากประชาชนทั่วไปและรองลงมาคือ โรงงาน/บริษัท/กิจการ สามารถแยกข้อมูลได้ดังนี้

๑. ข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัยรายการต่าง ๆ จำแนกแยกตามรายด้านของการจัดการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ได้แก่

- ด้านการตลาดและการขาย พบว่า ภูมิภาคที่ทำการศึกษาวิจัยจากประชากร/กลุ่มตัวอย่างคือ ภาคกลาง ศึกษาเกี่ยวกับประเด็นที่ทำวิจัยด้านกลยุทธ์การจัดการเป็นการทำวิจัยเชิงสำรวจ ส่วนใหญ่เป็นประชาชนทั่วไป

- ด้านการเงิน การจัดการการเงิน - การลงทุน ภูมิภาคที่ทำการศึกษาวิจัยจากประชากร/กลุ่มตัวอย่างคือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันออก ทำการวิจัยด้านกลยุทธ์การจัดการในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาจากประชาชนทั่วไป

- ด้านการวิจัยและพัฒนา ภูมิภาคที่ทำการศึกษาวิจัยจากประชากร/กลุ่มตัวอย่างคือ ภาคกลาง ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับด้านนโยบายและวางแผนโดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ ศึกษาจากประชาชนทั่วไป

LIERT

- ด้านการบัญชี ภูมิภาคที่ทำการศึกษางานวิจัยจากประชากร/กลุ่มตัวอย่างคือ ภาคเหนือ ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับด้านกลยุทธ์การจัดการในรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะเป็นโรงงาน/บริษัท/กิจการ โดยการใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์

- ด้านการผลิต - โรงงาน ภูมิภาคที่ทำการศึกษางานวิจัยจากประชากร/กลุ่มตัวอย่างคือ ภาคเหนือ ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับด้านความสามารถในการแข่งขันในรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ศึกษาจากประชาชนทั่วไป

- ด้านการจัดการทั่ว ๆ ไป ภูมิภาคที่ทำการศึกษางานวิจัยจากประชากร/กลุ่มตัวอย่างคือ ภาคกลาง ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับด้านกลยุทธ์การจัดการในรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ ศึกษาจากหน่วยงานของรัฐ

- ด้านการใช้และประยุกต์ใช้เทคโนโลยี ภูมิภาคที่ทำการศึกษางานวิจัยจากประชากร/กลุ่มตัวอย่างคือ ภาคกลาง โดยการออกแบบการวิจัยเชิงสำรวจ ศึกษาจากประชาชนทั่วไป

- ด้านความสามารถในการแข่งขัน ภูมิภาคที่ทำการศึกษางานวิจัยจากประชากร/กลุ่มตัวอย่างคือ ภาคตะวันออก โดยการออกแบบการวิจัยเชิงสำรวจ ศึกษาจากประชาชนทั่วไป และ

- ด้านสิ่งแวดล้อม ภูมิภาคที่ทำการศึกษางานวิจัยจากประชากร/กลุ่มตัวอย่างคือ ภาคใต้ โดยการออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และเชิงสำรวจ ศึกษาจากประชาชนทั่วไป

ทั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็นตามสะดวก ไม่มีการตั้งสมมติฐาน มีการใช้เครื่องมือประเภทแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และใช้การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือหาความเที่ยงตรง และความเชื่อมั่นของแบบสอบถามก่อนนำไปใช้ และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ t-test เป็นต้น

๒. ข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัยรายการต่าง ๆ จำแนกแยกตามรายด้านของการจัดการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ได้แก่

- ด้านการตลาดและการขาย พบว่า ภูมิภาคที่ทำการศึกษางานวิจัยจากประชากร/กลุ่มตัวอย่างคือ ภาคเหนือ ศึกษาเกี่ยวกับประเด็นที่ทำวิจัยด้านนโยบายและวางแผน เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ศึกษาจากประชาชนทั่วไป

- ด้านการเงิน - การจัดการการเงิน - การลงทุน พบว่า ภูมิภาคที่ทำการศึกษางานวิจัยจากประชากร/กลุ่มตัวอย่างคือ ภาคกลาง ศึกษาเกี่ยวกับประเด็นที่ทำวิจัยด้านนโยบายและการวางแผนกลยุทธ์การจัดการ และเครื่องมือแนวทางการจัดประสิทธิภาพ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจและเชิงพรรณนา ศึกษาจากกลุ่มโรงงาน/บริษัท/กิจการ

- ด้านการวิจัยและพัฒนา พบว่า ภูมิภาคที่ทำการศึกษางานวิจัยจากประชากร/กลุ่มตัวอย่างคือ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออก ศึกษาเกี่ยวกับประเด็นที่ทำวิจัยด้านกลยุทธ์การจัดการ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ศึกษาจากประชาชนทั่วไป

- ด้านบัญชี พบว่า ภูมิภาคที่ทำการศึกษางานวิจัยจากประชากร/กลุ่มตัวอย่างคือ ภาคเหนือ ศึกษาเกี่ยวกับประเด็นที่ทำวิจัยด้านกลยุทธ์การจัดการ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาจากกลุ่มโรงงาน/บริษัท/กิจการ
- ด้านการจัดการทั่ว ๆ ไป พบว่า ภูมิภาคที่ทำการศึกษางานวิจัยจากประชากร/กลุ่มตัวอย่างคือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง ศึกษาเกี่ยวกับประเด็นที่ทำวิจัยด้านความสามารถในการแข่งขัน เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ศึกษาจากกลุ่มโรงงาน/บริษัท/กิจการ
- ด้านการบริหารงานบุคคล พบว่า ภูมิภาคที่ทำการศึกษางานวิจัยจากประชากร/กลุ่มตัวอย่างคือ ภาคกลาง ศึกษาเกี่ยวกับประเด็นที่ทำวิจัยด้านนโยบายและวางแผน เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ศึกษาจากประชาชนทั่วไป และกลุ่มโรงงาน/บริษัท/กิจการ และ
- ด้านการจัดทำฐานข้อมูลด้านการประกอบธุรกิจ พบว่า ภูมิภาคที่ทำการศึกษางานวิจัยจากประชากร/กลุ่มตัวอย่างคือ ภาคกลาง ศึกษาเกี่ยวกับประเด็นที่ทำวิจัยด้านนโยบายและวางแผน เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ศึกษาจากประชาชนทั่วไป และกลุ่มโรงงาน/บริษัท/กิจการ

โดยการใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่ายด้วยวิธีตามสะดวกและอื่น ๆ เป็นแบบโควต้า และสำมะโน ไม่มีการตั้งสมมติฐาน มีการใช้เครื่องมือ แบบสอบถาม และข้อมูลทุติยภูมิในการเก็บรวบรวมข้อมูล และใช้การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือหาความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นก่อนนำไปใช้ และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ และ t-test เป็นต้น

ในการนำเสนอการอภิปรายผลงานวิจัยที่รวบรวมได้ เป็นการอธิบายในรูปแบบของการวิเคราะห์เชิงระบบ (System Analysis Approach) ของขั้นตอนจากปัจจัยนำเข้า ส่งผลให้ผู้วิจัยสามารถกำหนดกระบวนการ อันได้แก่ วิธีการดำเนินการวิจัยที่เหมาะสมโดยพิจารณาถึงองค์ประกอบด้านการออกแบบการวิจัย ส่วนผลลัพธ์ของการวิเคราะห์เชิงระบบว่ามีความสอดคล้องสามารถตอบโจทย์หรือปัญหาที่กำหนดไว้ และสามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อเสนอแนะได้

จากการศึกษาข้อมูลงานวิจัยด้านการจัดการผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พบว่า มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นไม่มากนัก เป็นการศึกษาในด้านการวิจัยและพัฒนาของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง อาศัยกระบวนการของกลุ่มและการส่งเสริมร่วมกับการสนับสนุนจากภาครัฐเป็นหลัก ในระยะเริ่มต้นและภายหลังจากการก่อตั้งธุรกิจต้องอาศัยความสามารถของผู้ประกอบการเป็นหลักในการบริหารจัดการ ซึ่งพบว่ายังขาดการศึกษาในลักษณะบูรณาการเป็นการพัฒนา ๓ องค์ประกอบที่สำคัญ คือ ผู้ประกอบการ/กลุ่มผู้ประกอบการ การบริหารจัดการ และผู้มีส่วนได้เสียของแต่ละวิสาหกิจโดยมีเงื่อนไขเชื่อมโยง ๓ ด้าน ได้แก่ นโยบายของรัฐบาล และการส่งเสริมจากภาครัฐ และองค์กรที่เกี่ยวข้อง มีระบบการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมที่เข้มแข็งและต่อเนื่อง สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในพื้นที่ให้มีงานทำมีความสุขที่สะท้อนไปยังคุณภาพชีวิตที่ดี ภายใต้อาณาเขตล้อมและการมีคุณธรรมและจริยธรรมต่อการประกอบวิชาชีพ

ข้อเสนอแนะของผู้ทำการศึกษาวิจัย

การศึกษาดูงานการข้อมูลงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์และการจัดการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีข้อเสนอแนะแบ่งเป็น ๓ ส่วนคือ

ข้อเสนอแนะด้านเนื้อหา

การศึกษารายวิชาที่ผ่านมาเป็นการศึกษาโครงสร้างของธุรกิจ ควรมุ่งเน้นการวิจัยต่อยอดมุ่งให้เกิดความเชื่อมโยงภาคส่วนต่าง ๆ อย่างเหมาะสม นอกจากจัดทำขึ้นเพื่อเป็นฐานข้อมูล ควรเปิดเวทีสาธารณะแก่ผู้ประกอบการ ภาครัฐและภาคเอกชนควรร่วมมีระดมสมองเพื่อกำหนดกรอบหรือแนวทางเชิงการจัดการยุทธศาสตร์ เพื่อหาแนวทางสนับสนุนและปรับปรุงให้เกิดประโยชน์อย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะด้านการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยในอนาคต ควรมีลักษณะการวิจัยเชิงบูรณาการในการแยกแยะปัญหาและความต้องการของทิศทางการพัฒนา ในการออกแบบการวิจัยควรทำในรูปกึ่งทดลอง หรือการทดลองเป็นการช่วยหาคำตอบเชิงสาเหตุ เพื่ออธิบายผลที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมได้

เรียบเรียงโดย...ปิยะวรรณ ปานโต

ที่มา :

วุฒิปกติ สุนทรสมัถ และคณะ. การบูรณาการข้อมูลงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และการจัดการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. ๒๕๕๐.

บทความที่น่าสนใจ

เสียงอุทธรณ์...

เส้นทาง R๓A ไทยได้ประโยชน์คุ้มค่ากับที่เสียไปหรือไม่?

โดย...สิริสร กระแสร์สุนทร

บทความที่น่าสนใจประจำเดือนเมษายนนี้ เมษายนคงต้องนึกถึงเทศกาลสงกรานต์ หรือ เทศกาลปีใหม่ของคนไทย ช่วงนี้จัดเป็นฤดูแห่งการท่องเที่ยวประจำปีของหลาย ๆ ครอบครัว เนื่องจากเป็น ช่วงเวลาที่บุตรหลานต่างปิดภาคเรียน บวกกับมีวันหยุดยาวในเดือนนี้หลายวัน ทำให้หลายครอบครัวมี โปรแกรมออกเดินทางไปยังต่างจังหวัดเพื่อกลับบ้านเกิด เยี่ยมบิดา มารดา ญาติ พี่น้อง หรือท่องเที่ยวตาม สถานที่ต่าง ๆ ถนนหนทางเต็มไปด้วยรถยนต์ส่วนตัว รถโดยสาร และรถขนส่งสินค้าชนิดต่าง ๆ ไปที่ไหน ๆ มีแต่รถเต็มถนนไปหมด แทบไม่มีที่ให้รถวิ่ง กล่าวถึงเรื่องรถ เรื่องถนนเราท่านพอจะทราบหรือรู้จักเกี่ยวกับ เส้นทางสาย R๓A หรือไม่? เป็นถนนสายอะไร? เป็นถนนสายที่เดินทางจากจังหวัดไหนไปจังหวัดไหน? เราใช้ประโยชน์ทำอะไร? และจะได้อะไรจากเส้นทางสายนี้บ้าง? มาร่วมศึกษาและเรียนรู้ไปด้วยกันกับ บทความที่ได้เรียบเรียงมาจากวารสาร “เส้นทางไทย” ต่อไปนี้ได้เลยครับ

จากการที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub-Region : GMS) ซึ่งเป็นความร่วมมือในการเชื่อมโยงและพัฒนาเส้นทางเศรษฐกิจภายใน ภูมิภาค อินโดจีนบนลุ่มแม่น้ำโขง อันได้แก่ จีน ลาว ไทย กัมพูชา พม่า และเวียดนาม ซึ่งการร่วมมือ ดังกล่าวจะนำมาซึ่งประโยชน์ในหลาย ๆ ด้าน ในที่นี้รวมถึงเส้นทางสาย R๓A ด้วย สำหรับประเทศ ๖ ประเทศที่แม่น้ำโขงไหลผ่าน นอกจากจีนแล้วไทยเราถือได้ว่ามีความพร้อมที่จะเป็นแกนนำสำคัญในการ พัฒนาภายใต้กรอบความร่วมมือดังกล่าวมากที่สุด สำหรับประเทศจีนในปัจจุบันได้เร่งพัฒนา และพยายาม ทุ้มเทกำลัง ความสามารถในทุกด้าน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศให้ เติบโตยิ่ง ๆ ขึ้น ฉะนั้น นอกจากเส้นทางคมนาคมทางน้ำที่ใช้อยู่ในปัจจุบันเพื่อการขนส่งสินค้าต่าง ๆ แล้ว หลังจากที่จีนได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก หรือ WTO เส้นทางคมนาคมทางรถยนต์จึงเป็น ทางเลือกใหม่ที่สะดวก รวดเร็ว ไม่แพ้การคมนาคมทางน้ำ เส้นทางสาย R๓A จึงเป็นเส้นทางตามยุทธศาสตร์ ที่สามารถเพิ่มประตูออกของจีนสู่โลกภายนอกไปยังมหาสมุทรอินเดีย

เส้นทาง R๓A เป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางสาย “คุน - มั่ง กงลู่” โดย “คุน” ย่อมาจากคุนหมิง เมืองหลวงของมณฑลยูนนาน ส่วน “มั่ง” มาจากบางกอก หรือกรุงเทพฯ ตามภาษาของจีน “คุน - มั่ง กงลู่” จึงเป็นเส้นทางคุนหมิง - กรุงเทพฯ โดยมีประเทศลาวเป็นทางผ่าน เริ่มต้นจากอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ข้ามไปยังเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้วของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สิ้นสุดที่ บ่อเต็น แขวงเมืองหลวงน้ำทา ก่อนข้ามไปยังบ่อหาน เมืองเชียงรุ่ง ของแคว้นสิบสองปันนา และสิ้นสุดที่ คุนหมิง โดยเส้นทางนี้เกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยความร่วมมือ ๔ ฝ่าย จีน - ลาว - ไทย - ธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย หรือ ADB ส่วนจีนใช้งบประมาณเพียงกึ่งหนึ่งในการสร้างเส้นทางผ่านเมือง บ่อเต็น แขวงหลวงน้ำทาของลาว ขณะที่ฝ่ายไทยออกค่าใช้จ่ายในส่วนเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ซึ่งอยู่ ตรงข้ามกับอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย สำหรับลาวทำหน้าที่เพียงเปิดเส้นทางให้กับพันธมิตรลุ่มแม่น้ำโขงเข้าไปบริหารจัดการให้เส้นทางสายใหม่ดำเนินได้สำเร็จตามนโยบาย

สำหรับปัญหาความล่าช้าของเส้นทางเส้นนี้ คือ เกิดปรากฏการณ์น้ำท่วมจังหวัดเชียงราย หนองคาย เลย มุกดาหาร และนครพนม “แบบผิดธรรมชาติ” ตั้งแต่กลางเดือนสิงหาคมที่ผ่านมา ทำให้ เกิดคำวิจารณ์ว่าเป็นผลกระทบเนื่องมาจากการสร้างเขื่อนกั้นแม่น้ำโขงของจีน ไม่เช่นนั้นเส้นทางสาย R๓A คงเสร็จสมบูรณ์แล้ว หากเส้นทางสาย R๓A สำเร็จจะเกิดประโยชน์มากมายสำหรับทั้ง ๓ ประเทศ ลาก็ สามารถช่วยย่นระยะทางการเดินทาง ซึ่งเดิมอาจใช้เวลา ข้ามวันข้ามคืน จากอำเภอเชียงของไปยังคุนหมิง เหลือเพียงแค่ ๔ - ๕ ชั่วโมงเท่านั้น และยังสร้างประโยชน์ต่อการท่องเที่ยว การค้าขาย การขนส่งสินค้าและ ผลิตภัณฑ์ด้านเกษตร ระหว่างประเทศในลุ่มแม่น้ำโขงให้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น

ฉะนั้น ในวันนี้ประเทศไทยในฐานะพันธมิตรที่ร่วมเป็นแกนนำสำคัญเพื่อการพัฒนาประเทศ ลุ่มแม่น้ำโขง สมควรหยิบยกโครงการนี้ที่เพิ่งผ่านการเปิดใช้มาไม่นาน นำมาทบทวนและหาทางป้องกัน ปัญหาการเอารัดเอาเปรียบกัน โดยปราศจากแบบแผนและการศึกษาผลกระทบ ข้อดีข้อเสียและ สถานการณ์ข้างเคียงอย่างเป็นระบบก่อน ด้วยการหยิบยกความร่วมมือบนถนนคุน - มั่ง กงลู่ ขึ้นสู่โต๊ะ เจริญระหว่าง ๔ ฝ่าย โดยไทยควรจับมือกับลาวเพื่อร่วมกันต่อรองกับจีน เกี่ยวกับการบริหารจัดการ ผลประโยชน์ที่เท่าเทียมกันและเป็นธรรม ภายใต้หลักการรักษาทรัพยากรร่วมกันตลอดเส้นทางสาย R๓A

ดร.วีรพงษ์ รามางกูร ในฐานะที่ปรึกษาด้านการพัฒนาเศรษฐกิจของลาว และนายกสมาคม ไทย - ลาวเพื่อมิตรภาพ เคยตั้งคำถามไว้ว่า “ลาวจะได้อะไรจากเส้นทางสายนี้ นอกเหนือจากได้ถนนใหม่ มาเส้นหนึ่ง” โดยมองว่าประโยชน์สูงสุดสำหรับถนนเส้นนี้นั้นจะตกเป็นของจีนมากที่สุด แม้เส้นทางสายนี้ จะยังประโยชน์ให้กับลาวโดยจีนได้สร้างเมืองใหม่ เป็นชุมชนบ่อนกาสิโน เพื่อูดเงินนักท่องเที่ยวและนัก พนันชาวจีนในแถบสิบสองปันนา แต่ลาวต้องเสียดินแดนที่บ่อเต็นให้กับจีนไปถึง ๔๔ ปี เพื่อแลกกับเมือง การพนันโดยที่คนลาวไม่มีสิทธิ์ที่จะเข้าใกล้หรือทำมาค้าขายเลย ขณะที่ประเทศไทยยังพอมีความสามารถ ในการจัดการท่องเที่ยว และการลงทุนในด้านการพัฒนาด้านเกษตรและพลังงาน จึงถือได้ว่าไทยยังสามารถ สร้างประโยชน์ได้บ้างสำหรับเส้นทางสายนี้ แต่สำหรับจีนความสำเร็จของเส้นทาง R๓A มิใช่แค่ความสัมพันธ์ จีนมิตรประเทศเพื่อนบ้าน หรือเปิดเส้นทางสู่โลกเสรีอย่างที่เขาใจกันเท่านั้น สิ่งที่จีนได้เป็นการเปิดประตู ทางออกสู่ทะเลฝั่งมหาสมุทรอินเดียให้กับจีนโดยผ่านทางอ่าวไทย หรือทะเลอันดามัน และยังทำให้จีนได้

สิทธิพิเศษเข้าไปลงทุนใน ๘ แขวงของลาวด้วยเงื่อนไขพิเศษผนวกกับสัญญา FTA ที่ไทยกระทำกับจีน ทำให้สินค้าและผลิตผลต่าง ๆ ทางเกษตรของจีนไหลเข้าสู่ประเทศไทยเป็นอย่างมาก อีกทั้งจีนยังได้เม็ดเงินจากนักท่องเที่ยวไทยที่เดินทางไปยังดินแดนสิบสองปันนา คุณหมิงของจีน ยังมีรวมถึงบ่อนกาสิโนที่ตั้งเงินจากประเทศเพื่อนบ้าน ดึงนักธุรกิจจากภาคส่วนต่าง ๆ มาลงทุนในแถบนั้น และในด้านธุรกิจการท่องเที่ยวทางเรือตลอดสายแม่น้ำโขง การขนส่งสินค้าที่ทางการจีนลงทุนสร้างท่าเรือขนาดใหญ่เพื่อหวังเป็นศูนย์กลางทางการค้าในแถบมหาสมุทรอินโดจีน

ดังนั้นในฐานะที่ไทยและลาวเป็นเพื่อนบ้านที่ดีเสมอมา จึงควรร่วมมือกันทบทวนและศึกษาผลได้ผลเสียกับเส้นทางสายนี้ พร้อมทั้งคำถามและประมวลผลร่วมกันเพื่อเจรจาต่อรองผลประโยชน์กับทางฝ่ายจีน สอดรับกับการประชุมคณะกรรมการเพื่อโครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ (คสศ.) หอการค้า ๑๐ จังหวัดภาคเหนือ (เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา แม่ฮ่องสอน ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน อุตรดิตถ์ และตาก) และตัวแทนหน่วยงานรัฐ - เอกชน จาก ๑๐ จังหวัดเข้าร่วม โดยมีนางสาวเรืองวรรณ บัวนุช ผู้ว่าราชการจังหวัดพะเยาเป็นประธาน โดยที่ประชุมเห็นสมควรจะต้องระดมทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาหารือ - สัมมนาทำเวิร์กชอป ร่วมกันโดยนำแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับโครงการดังกล่าวของแต่ละองค์กรในพื้นที่มารวมกันให้เห็นเป็นภาพใหญ่ เพื่อมุ่งสู่ยุทธศาสตร์เดียวกัน

ขณะที่นายอนุศิษฐ์ ภูวเศรษฐ กรรมการหอการค้าไทย, ประธานหอการค้ากลุ่มจังหวัดที่ ๑ (เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แม่ฮ่องสอน) กล่าวว่า อีกประเด็นที่น่าห่วง คือ หลังโครงข่ายคมนาคม ๔ ขาดิ์ลุ่มแม่น้ำโขงเสร็จ ถนน R๓A, R๓B (จีน พม่า ไทย) ประกอบกับการเดินเรือในแม่น้ำโขงซึ่งจีนมีแผนขนส่งสินค้าจำนวนมาก การขนถ่ายสินค้าระหว่างประเทศ จะทำอย่างไร ล่าสุดทราบว่าในกรอบ ๖ เหลี่ยมเศรษฐกิจ (GMS) มีการตกลงในการเดินรถระหว่างประเทศแล้ว เช่น ไทย - เวียดนาม จะใช้รถบรรทุกวิ่งระหว่างกันประเทศละ ๒๐๐ เที่ยวต่อเดือน ขณะที่ไทย - จีน ๕๐๐ เที่ยวต่อเดือน สำหรับไทยจะสามารถขนสินค้าเข้าจีนได้ถึง ๕๐๐ คันหรือไม่ อีกทั้งปัญหาสายทางหลวงกรณีที่ดินจีนวิ่งเข้าไทยได้ ไทยจะกลายเป็นแค่ทางผ่านให้กับสินค้าจีนที่สามารถบรรทุกเข้ามาส่งถึงท่าเรือคลองเตย ท่าเรือแหลมฉบัง หรือทะเลไปยังมาเลเซีย สิงคโปร์ ฯลฯ

นายราชันย์ วีระพันธ์ อดีตประธาน คสศ. คนแรก, ที่ปรึกษา คสศ. กล่าวเสริมว่า ตามข้อตกลงทางการค้าเจนีวา ต่อไปการขนส่งสินค้าผ่านแดนจะไม่สามารถเรียกเก็บภาษีใด ๆ ได้ ทำให้ต่อไปไทยจะเป็นแค่ทางผ่านของสินค้าจีนสู่ตลาดโลก ขณะที่มาตรฐานทางหลวงไทยนั้นอาจจะไม่สามารถรองรับรถบรรทุกจากจีนได้ ปัญหาถนนเสียคงหนีไม่พ้นแน่นอน งบประมาณ ๒๐,๐๐๐ ล้านบาท/ปี คงไม่พอที่ไทยจะนำมาซ่อมถนนที่รถบรรทุกจีนวิ่งผ่าน และทุกวันนี้สภาพการขนส่งระหว่างไทย - จีนทั้งทางบก และทางน้ำ อยู่ในสภาพเข้า ๑๐ ไป ๑ อยู่แล้ว นั้นหมายถึง จีนจะควบคุมการขนส่งในลุ่มแม่น้ำโขงตอนบนได้ทั้งระบบ ทางเดียวที่น่าจะสามารถแก้ปัญหานี้ได้ คือ รัฐบาลไทยต้องทบทวนข้อตกลงด้านการขนส่งของ GMS อาจจะเสนอให้วางมาตรฐานการขนส่งผ่านคอนเทนเนอร์ ที่มีขนาดแน่นอนที่ ๒๐ และ ๔๐ ตัน เมื่อเข้าเขตไทยจะต้องเปลี่ยนหัวลากให้หัวลากไทย คนขับไทย เช่นเดียวกับกรณีสินค้าไทยไปจีน ก็ต้องเปลี่ยนหัวลาก เพื่อลดปัญหาด้านการสื่อสาร - อุบัติเหตุ ฯลฯ

ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐานหลายประเทศในกลุ่ม GMS คือ ระบบโครงสร้างพื้นฐานยังไม่มีมาตรฐานเพียงพอต่อการเชื่อมโยงระหว่างประเทศ โดยเฉพาะระบบถนนที่ยังจำเป็นต้องเร่งก่อสร้างเพิ่มเติมอีกมาก ทั้งด้านถนน สถานีบริการน้ำมัน ที่พักระหว่างทาง รวมทั้งบริการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานอื่น ๆ ขณะเดียวกันยังคงขาดแคลนงบประมาณในการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ทำให้การก่อสร้างล่าช้า ปัญหาด้านเทคโนโลยีที่ใช้ในระบบโลจิสติกส์ระหว่างประเทศ ทำให้การเชื่อมโยงระบบโลจิสติกส์ไม่สมบูรณ์มากนัก ปัญหาด้านกฎระเบียบ ข้อตกลง GMS CBTA ยังไม่สามารถบังคับใช้ได้เต็มที่ รวมทั้งยังมีกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคอยู่อีกมาก เช่น เอกสารการขนส่งสินค้าไม่ใช่ภาษากลาง เป็นต้น แม้บางจุดผ่านแดน จะเริ่มใช้ข้อตกลงดังกล่าว แต่ก็ประสบปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ ทำให้การขนส่งไม่สะดวกและเพิ่มค่าใช้จ่าย

ปัญหาเรื่องความไม่สะดวกของรถยนต์เนื่องจากพวงมาลัยรถยนต์ของไทยอยู่ทางขวา แต่ลาวและเวียดนามอยู่ทางซ้าย โดยเฉพาะเส้นทาง R๔ ที่เป็นถนน ๒ ช่องทาง อาจมีปัญหาด้านความปลอดภัยจึงเป็นเหตุให้เวียดนามไม่อนุญาตให้รถยนต์ของไทยเข้าไปรับ - ส่งสินค้าได้ และอาจเป็นอุปสรรคในการขยายการให้บริการด้านโลจิสติกส์ไปสู่เวียดนามและลาว ในด้านการท่องเที่ยวยังคงประสบปัญหาความไม่สะดวกในการข้ามแดน โดยประเทศพม่า กัมพูชา และจีน ยังต้องมีการขอวีซ่าสำหรับนักท่องเที่ยวไทย ส่วนนักท่องเที่ยวนอกอนุภูมิภาค GMS ก็ต้องขอวีซ่าแยกไปตามแต่ละประเทศที่ต้องการเดินทางผ่านเข้าไป ทำให้เกิดความยุ่งยากในการเดินทางท่องเที่ยว และปัญหาการขาดประสิทธิภาพของภาคเอกชนทำให้ไม่สามารถใช้โอกาสจากการพัฒนาเส้นทางเศรษฐกิจ GMS ทั้งในด้านการค้า การลงทุน และโลจิสติกส์ได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากความไม่พร้อมทั้งด้านเงินลงทุนและข้อมูล ทำให้สูญเสียโอกาสให้แก่นักลงทุนจีน ซึ่งทางรัฐบาลจีนให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ ขณะที่ไทยยังต้องเร่งพัฒนาในอีกหลายด้านและต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย ซึ่งยังคงต้องใช้ระยะเวลาในการพัฒนาไปสู่เป้าหมายดังกล่าว

จากบทความข้างต้นคงพอทำให้เราท่านได้รู้จักกับ “เส้นทางสาย R๓A” กันมากขึ้น และรู้ว่าเส้นทางสายดังกล่าวประเทศไทยของเรามีผลได้และผลเสียอย่างไรบ้างแล้วนะครับ หากมีโอกาสในช่วงวันหยุดยาวของเดือนนี้ จะมีท่านใดบ้างที่จะลองไปสังเกตการณ์กับเส้นทางสายนี้ดูบ้างไหมครับ และหากมีข้อสังเกตใดเพิ่มเติมลองติดต่อกลับมาหา หรือเล่าสู่กันฟังบ้างนะครับ

เอกสารอ้างอิง

“เสียงอุทธรณ์...เส้นทาง R๓A ไทยได้ประโยชน์คุ้มค่ากับที่เสียไปหรือไม่ ?,” เส้นทางไทย. ๔,๔๔.
(มกราคม - กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒). หน้า ๘๒ - ๘๖.

LIART

บทความที่น่าสนใจ

การประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน (Asean Summit)

เรียบเรียงโดย...จันทร สีหาบุญลี

การก่อตั้งประชาคมตะวันออกเฉียงใต้ เริ่มขึ้นเมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๐ ณ วังสราญรมย์ กระทรวงการต่างประเทศ กรุงเทพมหานคร เพื่อร่วมประเทศในภูมิภาคนี้ไปสู่ประชาคม โดยมีจุดมุ่งหมายที่ความสันติสุข ความสมานฉันท์ และความเจริญรุ่งเรือง จินนับเวลากว่า ๕๐ ปีมาแล้วที่กลุ่มประเทศอาเซียนได้พัฒนาสายสัมพันธ์แห่งมิตรภาพและความร่วมมือ ด้วยความศรัทธาและสร้างความไว้นือเชื่อใจ ตลอดจนการบรรลุเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน พร้อมกันนั้นก็ได้ช่วยกันแก้ไขปัญหาวิกฤตผ่านพ้นไปได้ด้วยดีเสมอมา

การประชุมในประเทศไทยครั้งนี้ระหว่างวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ - ๑ มีนาคม ๒๕๕๒ ถือเป็นครั้งที่ ๑๔ และเป็นครั้งแรกของการประชุมภายใต้กฎบัตรอาเซียนและการวางแผนก่อตั้ง ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน เพื่อนำไปสู่ความเอกฉันท์และความร่วมมือของประชาคมอาเซียนอย่างแท้จริง ด้วยคำขวัญที่ว่า “กฎบัตรอาเซียนเพื่อประชาคมอาเซียน” โดยเน้นถึงรากฐานปรัชญาในการทำให้ประชาชนเป็นผู้ได้รับประโยชน์สูงสุดจากประชาคมอาเซียน

เมื่อเสร็จสิ้นการประชุม ผู้นำสุดยอดทั้ง ๑๐ ประเทศอาเซียนได้ร่วมกันลงนามเอกสาร และให้การรับรอง “ปฏิญญาชะอำ หัวหิน ว่าด้วยแผนงานสำหรับประชาคมอาเซียน ค.ศ. ๒๐๐๙ - ๒๐๑๕” จากนั้นผู้นำยังให้การรับรองและออกเอกสารสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการประชุมในครั้งนี้อีก ๖ ฉบับ ประกอบด้วย

๑. แผนงานการจัดตั้งประชาคมการเมือง และความมั่นคงอาเซียน
๒. แผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน
๓. แผนงานข้อริเริ่มเพื่อการรวมตัวของอาเซียน ฉบับที่ ๒ ค.ศ. ๒๐๐๙ - ๒๐๑๕
๔. ปฏิญญาร่วมว่าด้วยการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษในอาเซียน
๕. แถลงการณ์ว่าด้วยความมั่นคงด้านอาหารในภูมิภาคอาเซียน รวมทั้งแผนบูรณาการความมั่นคงด้านอาหารของอาเซียนและแผนกลยุทธ์ความมั่นคงด้านอาหารของอาเซียน

๖. แดงการณว่าด้วยวิกฤตเศรษฐกิจและการเงินโลก

สาระสำคัญของร่างปฏิญญาดังกล่าว นายธฤต จรุงวัฒน์ อธิบดีกรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ ของประเทศไทยได้เปิดเผยรายละเอียดดังนี้

ร่างปฏิญญาเป็นเอกสารสำคัญในการแสดงเจตนารมณ์ในการจัดตั้งประชาคมอาเซียน ที่ประกอบด้วยแผนงานการจัดตั้งประชาคมอาเซียนทั้งสามด้าน คือ ด้านการเมืองและความมั่นคง ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมและวัฒนธรรม โดยข้อริเริ่มเพื่อการรวมตัวของอาเซียนเพื่อดำเนินการลดช่องว่างการพัฒนา และเร่งรัดกระบวนการรวมตัวในกัมพูชา ลาว พม่าและเวียดนาม (CLMV) ให้เข้ากับอาเซียน ส่งเสริมการเสริมสร้างขีดความสามารถของภูมิภาค และทำให้กระบวนการรวมตัวของอาเซียนเป็นประโยชน์อย่างเท่าเทียมกันแก่ประเทศสมาชิก โดยสมาชิกต้องร่วมมือทางด้านวิชาการ และการพัฒนา ช่วยสนับสนุนกระบวนการรวมตัวของอาเซียน ร่วมมือในระดับภูมิภาคเพื่อช่วยเหลือ CLMV ในการรวมตัวทางเศรษฐกิจอย่างใกล้ชิด เสริมสร้างขีดความสามารถและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อลดช่องว่างการพัฒนา ส่งเสริมการลงทุนในประเทศสมาชิกอาเซียนเก้ทั้ง ๖ ประเทศ ส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศเจรจาในการเสริมสร้างบรรยากาศการลงทุนเพื่อดึงดูดการลงทุนให้มากขึ้น

นอกจากนี้ยังมีเอกสารที่ลงนามโดยรัฐมนตรีต่างประเทศ มีผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนเป็นพยาน ๑ ฉบับ คือ ความตกลงอาเซียนว่าด้วยความมั่นคงทางปิโตรเลียมโดยมีการตกลงร่วมกันในเวทีสมาชิกถึงปริมาณการสำรองปิโตรเลียมของแต่ละประเทศให้พร้อมลงได้ไม่เกิน ๒๐% โดยกำหนดกลไกที่จะมาช่วยเหลือกันและจะเริ่มต้นขึ้นถ้ามีการเรียกร้อง แต่ที่ผ่านมาไม่เคยเกิดปัญหาในลักษณะนี้ จึงปรับลดลงจาก ๒๐% เป็น ๑๐%

รายละเอียดของร่างแผนงานที่ผู้นำสุดขออาเซียนได้ให้การรับรองพร้อมกันในวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๒ ได้แก่

๑. แผนงานข้อริเริ่มเพื่อการรวมตัวของอาเซียน ฉบับที่สอง ค.ศ. ๒๐๐๙ - ๒๐๑๕ โดยเน้นการลดช่องว่างการพัฒนาสอดคล้องกับแผนงานการจัดตั้งประชาคมและวัฒนธรรม สร้างเสริมขีดความสามารถของ CLMV ในการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน และแรงงานอย่างเสรีระหว่างกัน เพื่อรองรับการเปิดเสรีสินค้าและบริการสำคัญ ๑๑ สาขา ส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจขนาดกลางและเล็ก พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและความสามารถของ CLMV ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

๒. ร่างแผนงานสำหรับการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน มีเป้าหมายให้อาเซียนเป็นประชาคมที่มีกติกาและมีการพัฒนาบรรทัดฐานและค่านิยมร่วมกัน โดยยึดหลักการ คือ เพื่อครอบคลุมเป้าประสงค์ความร่วมมือทางการเมืองและการสร้างกฎเกณฑ์ร่วม เช่น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมสิทธิมนุษยชน ความร่วมมือทางกฎหมาย รวมถึงการเป็นประชาคมที่ทำให้ภูมิภาคมีความสงบสุข แข็งแกร่ง และร่วมกันตอบรับและแก้ไขปัญหาจากสิ่งท้าทายด้านความมั่นคงในทุกรูปแบบ เพื่อต่อต้านภัยคุกคามดั้งเดิม เช่น การมีมาตรการการสร้างควมไว้นือเชื่อใจ การระงับปัญหาด้วยวิธีสันติร่วมมือ ต่อต้านภัยคุกคามรูปแบบใหม่ เช่น อาชญากรรมข้ามชาติ และต่อต้านการก่อการร้าย

๓. ร่างแผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน มีองค์ประกอบ ๖ ด้าน ได้แก่

๓.๑ การพัฒนามนุษย์ ส่งเสริมการเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนให้เข้าถึงโอกาสอย่างเที่ยงธรรม

๓.๒ การคุ้มครองและสวัสดิการสังคม โดยการสร้างสภาพแวดล้อมที่มั่นคงปลอดภัย และปลอดภัยาสะพัตติ

๓.๓ การเตรียมความพร้อมเรื่องภัยพิบัติ

๓.๔ ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม มุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและส่งเสริมสิ่งแวดล้อมสีเขียวและสะอาดโดยการปกป้องทรัพยากรทางธรรมชาติเพื่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม

๓.๕ การสร้างอัตลักษณ์อาเซียน เป็นพื้นฐานของผลประโยชน์ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่สะท้อนการรวมเอกลักษณ์ ประเพณี ความเชื่อและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันได้

๓.๖ การลดช่องว่างทางการพัฒนาโดยเฉพาะมิติทางสังคม ระหว่างประเทศสมาชิกเก่า ๖ ประเทศ และประเทศสมาชิกใหม่ ได้แก่ กัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม

๔. ร่างปฏิญญาร่วมว่าด้วยการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษในอาเซียน ทำให้อาเซียนเป็นองค์กรภูมิภาคที่มีพลวัต ปรับตัวยืดหยุ่น และเหนียวแน่นเพื่อความเป็อยู่ที่ดีของรัฐสมาชิกและประชาชน ทำให้เกิดดุลยภาพระหว่างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคม และกระตุ้นให้เกิดการประสานความร่วมมือที่ใกล้ชิดและสร้างเครือข่ายระหว่างภาครัฐและเอกชน รวมถึงประชาสังคมในการจัดการกับสิ่งท้าทายต่าง ๆ

ขณะเดียวกัน ผู้นำประเทศสมาชิกออกแถลงการณ์ร่วมกันว่าด้วยวิกฤตเศรษฐกิจและการเงินโลก โดยเห็นว่าขณะนี้ปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจของอาเซียนยังมีความแข็งแกร่ง อันเป็นผลมาจากการปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจครั้งสำคัญนับตั้งแต่วิกฤตการเงินในเอเชียเมื่อปี ๒๕๔๐/๔๑ แต่ด้วยภาวะเศรษฐกิจโลกที่ถดถอยอย่างรุนแรง ควบคู่ไปกับการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงในตลาดการเงินส่งผลกระทบต่อการค้าและการลงทุนภายในภูมิภาค ผู้นำประเทศสมาชิกจึงเรียกร้องให้มีการปฏิรูประบบการเงินระหว่างประเทศอย่างเร่งด่วนและจริงจัง เพื่อนำไปสู่ระบบการเงินที่ครอบคลุม เท่าเทียม และรอบด้าน โดยคำนึงถึงผลประโยชน์และข้อเรียกร้องของประเทศเศรษฐกิจใหม่และประเทศกำลังพัฒนา โดยผู้นำย้ำถึงความสำคัญของการเพิ่มความเข้มแข็งของกรอบการเงินและระเบียบที่มีอยู่ในปัจจุบัน และเรียกร้องให้ประเทศที่พัฒนาแล้ว กับประเทศที่กำลังพัฒนามีการประสานงานกันมากขึ้น เพื่อฟื้นฟูเสถียรภาพทางการเงินและให้ตลาดการเงินดำเนินการได้ต่อเนื่อง สนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจ และยังเห็นถึงความจำเป็นในการดำเนินนโยบายเชิงรุกและเด็ดขาดในการฟื้นฟูความเชื่อมั่นของตลาดและความมั่นใจในเสถียรภาพทางการเงิน รวมถึงการให้มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจ การใช้นโยบายการเงินแบบผ่อนปรน การปล่อยสินเชื่อเพื่อการค้า โดยเฉพาะให้กับกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อกระตุ้นอุปสงค์ใน

ประเทศ พร้อมทั้งยืนยันความตั้งใจในการเพิ่มการไหลเวียนของเงินทุนอย่างเสรี รวมถึงสินค้า บริการและการลงทุนที่มีการอำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายนักธุรกิจ ผู้ประกอบการแรงงานที่มีความสามารถเฉพาะทาง รวมถึงตกลงที่จะต่อต้านนโยบายการปกป้องการค้าและจะลดเว้นการกำหนดมาตรการกีดกันทางการค้าใหม่ ๆ และจะสนับสนุนการเจรจาเพื่อการพัฒนารอบโตฮงที่ผ่านมาให้บรรลุผลสำเร็จ

นอกจากนี้ ผู้นำอาเซียนยังเห็นด้วยกับผลการประชุมรัฐมนตรีคลังอาเซียน บวก ๓ สมัยพิเศษที่ จ.ภูเก็ต เมื่อวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒ ยังเห็นชอบกับที่ผ่านมา โดยทุกประเทศมีความยินดีกับข้อตกลงในการเพิ่มขนาดของกองทุนสำรองพหุภาคี ภายใต้มาตรการริเริ่มเชียงใหม่ จาก ๘ หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐ เป็น ๑.๒ แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ รวมทั้งเน้นย้ำความสำคัญและความเร่งด่วนที่จะจัดตั้งกองทุนสำรองพหุภาคี ภายใต้มาตรการริเริ่มเชียงใหม่และสั่งการให้รัฐมนตรีด้านการเงินอาเซียนทำงานร่วมกับรัฐมนตรีคลังของประเทศ บวก ๓ ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น และสาธารณรัฐเกาหลี เพื่อหาข้อสรุปในประเด็นที่ยังคงค้างอยู่ เพื่อที่จะสามารถดำเนินการกองทุนดังกล่าวได้ทันที

จากผลการประชุมผู้นำกลุ่มอาเซียนในครั้งนี้ เป็นผลให้ประเทศกลุ่มอาเซียนทั้ง ๑๐ ประเทศ โดยเฉพาะประเทศไทยได้รับประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

๑. การประกาศใช้กฎบัตรอาเซียนหรือธรรมนูญอาเซียน เพื่อใช้เป็นกติกาหลักในการดำเนินงานภายใต้กรอบความร่วมมือที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น
๒. ประเทศไทยได้รับความเชื่อมั่นจากประชาคมโลกด้านเสถียรภาพทางการเมืองมากขึ้น
๓. ประเทศไทยสามารถสร้างความร่วมมือกับกลุ่มประเทศอาเซียนเพื่อเอาชนะวิกฤตเศรษฐกิจที่กำลังจะเกิดขึ้นอันจะนำไปสู่ชีวิตและความเป็นอยู่อย่างปกติสุขในการดำรงชีพของประชาชนในภูมิภาคนี้
๔. สนับสนุนส่งเสริมแนวทางการแก้ไขความขัดแย้งด้วยสันติวิธีที่มีอยู่แล้ว ให้มีความแข็งแกร่งมากขึ้น เพื่อหลีกเลี่ยงหรือแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น ปัญหาการก่อการร้าย การละเมิดลิขสิทธิ์ และการก่ออาชญากรรมทางอินเทอร์เน็ต
๕. เสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตยและหลักธรรมาภิบาล ซึ่งจะทำให้ความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคอาเซียนที่ดียิ่งขึ้น
๖. ส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศไทยและภูมิภาคอาเซียน
๗. ความร่วมมือในระดับทวิภาคีระหว่างไทยกับเวียดนามมีภาพของความแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้นในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านการค้าข้าวที่ทั้งสองประเทศจะมีแผนการพัฒนาร่วมกันถึงประสิทธิภาพการท่องเที่ยวและการกำหนดราคาร่วมกัน
๘. เกิดความร่วมมือในระดับทวิภาคีระหว่างไทยกับสิงคโปร์ภายใต้โครงการความร่วมมือระหว่างหน่วยราชการไทยกับสิงคโปร์ (Civil Service Exchange Programmer – CSEP) รวมทั้งการค้า

การลงทุน และการท่องเที่ยวภายใต้กรอบ Singapore – Thailand Enhanced Economic Relations Ship – STEER

๔. ความสมานฉันท์ ประองคองในระดับทวิภาคี ระหว่างประเทศไทยและกัมพูชา ประเทศไทย และพม่า

แต่ถึงอย่างไรก็ตาม การประชุมผู้นำอาเซียนในครั้งนี้นี้ก็มีปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพื่อรักษาภาพลักษณ์ของกลุ่มประเทศอาเซียน เช่น

๑. ปัญหาการอพยพพลัดถิ่นของแรงงานชาวโรฮิงญาถูกตีแพรโดยสื่อนานาชาติสร้างความเสียหายด้านสิทธิมนุษยชนต่อภาพลักษณ์ของประเทศไทย และภูมิภาคอาเซียนนี้
๒. ปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนได้รับการเปิดเผยมากขึ้น กรณี พม่าและเขมร ไม่อนุญาตให้ประชาสังคมที่เป็นตัวแทนของตนเข้าร่วมประชุม
๓. ข้อตกลงร่วมกันของกลุ่มประเทศอาเซียนยังขาดความชัดเจน ไม่สามารถที่จะนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติในระยะเวลายันใกล้

จากการประชุมผู้นำกลุ่มประเทศอาเซียนทั้ง ๑๐ ประเทศ ประกอบด้วย ประเทศไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย บรูไน ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ เวียดนาม กัมพูชา ลาว และพม่า ในครั้งนี้ถือเป็นการสำเร็จระดับหนึ่งของภูมิภาคนี้ หากแต่จะให้ประสบผลสำเร็จแล้วปรากฏผลเป็นรูปธรรมและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริงในอนาคตอันใกล้ กลุ่มประเทศอาเซียนจะต้องร่วมมือกันอย่างเข้มแข็ง ทั้งในระดับทวิภาคี พหุภาคี กลุ่มประเทศสมาชิก และกลุ่มประเทศในภูมิภาคอื่น ๆ ของประชาคมโลก และที่สำคัญประชาชนในภูมิภาคอาเซียนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองอาเซียน เนื่องจากเป็นผู้ที่จะได้รับผลประโยชน์สูงสุด ในด้านความมั่นคงแห่งชีวิตและสันติสุข อย่างเท่าเทียมกัน จึงจะถือว่าเป็นบทพิสูจน์ของความสำเร็จอย่างสูงสุดของประชาคมอาเซียนนี้สืบไป

เอกสารอ้างอิง

<http://www.matichon.co.th/khaosod> (๓ มีนาคม ๒๕๕๒) “ประชาคมอาเซียน”

www.naewng.com (๓ มีนาคม ๒๕๕๒) “ประชาคมอาเซียน”

www.konchadluek.com (๓ มีนาคม ๒๕๕๒) “ประชาคมอาเซียน”

หนังสือพิมพ์ประชาธรรม (๓ มีนาคม ๒๕๕๒)

หนังสือพิมพ์บ้านเมือง (๒ มีนาคม ๒๕๕๒)

LI RT

การเมืองกับสุขภาพจิต และความเครียด

เรียบเรียงโดย อัญชลี จวงจันทร์

สถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองในปัจจุบันได้ส่งผลให้เกิดภาวะความเครียดและความวิตกกังวลจากเรื่องวิกฤติการณ์ทางการเมืองลามไปถึงปัญหาเศรษฐกิจ ปากท้อง ซึ่งแน่นอนว่าภาวะกดดันเช่นนี้ ย่อมมีผลกระทบต่อสุขภาพจิตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จากสถานการณ์การเมืองที่เกิดขึ้นขณะนี้ ส่งผลกระทบโดยรวมทั้งประเทศ และถือเป็นวิกฤติทางด้านสังคม การเมือง ส่งผลให้หลายคนเกิดความเครียดต่อสถานการณ์บ้านเมืองที่เกิดขึ้น โดยผลของความเครียดด้านจิตใจ จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกาย ไม่ว่าจะเป็นความไม่สบาย ปวดเมื่อยซึ่งถือเป็นเรื่องปกติ ซึ่งในปัจจุบันจะพบว่า

สถานพยาบาลต่าง ๆ มีผู้เข้ารับการรักษาหรือปรึกษาด้านความเครียดมากขึ้นอย่างเห็นได้อย่างชัดเจน และจากการสำรวจทางโทรศัพท์ตั้งแต่กลางปี ๒๕๕๑ โดยกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข พบว่ามีประมาณร้อยละ ๓๐ - ๔๐ ที่บอกว่าตัวเองมีความเครียดสูง อย่างไรก็ตาม ปัจจัยที่ทำให้ประชาชนเกิดความเครียดส่วนหนึ่ง เกิดจากการรับฟังข่าวสารบ้านเมือง ซึ่งในเรื่องนี้ผู้ปกครองควรดูแลและแนะนำบุตรหลานอย่างใกล้ชิด เกี่ยวกับการรับฟังข่าวสารบ้านเมืองที่เกิดขึ้นในขณะนี้ และท่ามกลางสภาวะการเมืองที่ร้อนแรงเช่นนี้ กรมสุขภาพจิตได้แนะนำเทคนิค “ปลดปล่อยความเครียด” สำหรับประชาชนไว้อย่างน่าสนใจ โดยระบุว่า “กลุ่มอาการเครียดจากการเมือง” ไม่ใช่โรคเกิดจากปัญหาทางสุขภาพจิต แต่เป็นปฏิกิริยาของอารมณ์และจิตใจที่เกิดขึ้นกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่มีความสนใจปัญหาทางการเมือง ติดตามสถานการณ์ทางการเมืองอย่างใกล้ชิดหรือเอนเอียงไปทางกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจนทำให้มีอาการทางกาย จิตใจ และกระทบต่อสัมพันธภาพกับผู้อื่น ที่สำคัญ คือ ความคิดคาดการณ์ที่นำไปสู่ความรู้สึกวิตกกังวลหรือกังวลต่อเหตุการณ์ในอนาคต เช่น กลัวว่าจะเกิดเหตุการณ์รุนแรงเฉกเช่นอุบัติเหตุในอดีต โดยพบว่า เวลานี้คนไทย ๑ ใน ๔ ประสบปัญหาด้านสุขภาพจิต ซึ่งกรมสุขภาพจิตได้แบ่งลักษณะกลุ่มอาการของผู้มีปัญหาด้านสุขภาพจิตออกเป็น ๓ กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

๑. อาการทางกาย ปวดศีรษะ ปวดกล้ามเนื้อถึงบริเวณขมับ ต้นคอ หรือตามแขน ขา นอนไม่หลับ หลับ ๆ ตื่น ๆ หรือหลับแล้วกลางคืนไม่สามารถหลับต่อได้ ใจสั่น หัวใจเต้นเร็วผิดปกติทั้งที่อยู่ในสภาพปกติ หายใจไม่อิ่ม อึดอัดในช่วงท้อง แน่นท้อง ปวดท้อง อึดอัดในช่วงท้อง ขาดตามร่างกาย

๒. อาการทางใจ วิตกกังวล ครุ่นคิดอยู่ตลอดเวลา หงุดหงิดง่าย โกรธฉุนเฉียว ก้าวร้าว เบื่อหน่าย ท้อแท้ หมดหวัง ลึนหวัง รู้สึกไม่มีทางออก สมาธิไม่ดี ฟุ้งซ่าน

๓. ปัญหาพฤติกรรมและสัมพันธภาพกับผู้อื่น มีการโต้เถียงกันกับผู้อื่น หรือแม้แต่บุคคลในครอบครัวโดยใช้อารมณ์ตั้งแต่ปานกลางถึงรุนแรง โดยไม่สามารถยับยั้งตนเองได้ มีความคิดที่ตอบโต้โดยใช้กำลังในการเอาชนะ การลงมือทำร้ายร่างกายเพื่อตอบโต้ มีการเอาชนะทางความคิดกับคนที่เคยมีสัมพันธภาพที่ดีมาก่อน จนทำให้เกิดปัญหาด้านสัมพันธภาพอย่างรุนแรง

หากมีอาการเหล่านี้ในทั้ง ๓ กลุ่มอาการ นั้นความหมายว่ามีความเครียดเกิดขึ้นในจิตใจ ทั้งนี้เมื่อเครียดกล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ ของร่างกายจะหดเกร็ง และจิตใจจะวุ่นวายสับสน ดังนั้น เทคนิคการผ่อนคลายความเครียดส่วนใหญ่ จึงเน้นการผ่อนคลายกล้ามเนื้อ และการทำจิตใจให้สงบเป็นหลัก สำหรับเคล็ดลับการปลดปล่อยความเครียด กรมสุขภาพจิต แนะนำให้ทำตามวิธีดังต่อไปนี้

๑. การฝึกเกร็งและคลายกล้ามเนื้อ กล้ามเนื้อที่ควรฝึกมี ๑๐ กลุ่มด้วยกัน คือ แขนขวา แขนซ้าย หน้าผาก ตา แก้ม และจมูก ขากรรไกร ริมฝีปากและลิ้น คอ ออก หลังและไหล่ หน้าท้อง และก้น ขาขวา ขาซ้าย วิธีการฝึกมีดังนี้ นั่งในท่าสบาย เกร็งกล้ามเนื้อไปที่ละกลุ่ม ค้างไว้สัก ๑๐ วินาที แล้วคลายออกจากนั้นก็เกร็งใหม่สลับกันไปประมาณ ๑๐ ครั้ง ค่อย ๆ ทำไปจนครบทั้ง ๑๐ กลุ่ม เริ่มจากการกำมือ และเกร็งแขนทั้งซ้ายขวาแล้วปล่อยบริเวณ “หน้าผาก” ใช้วิธีเลิกคิ้วให้สูงหรือขมวดคิ้วจนขีดแล้วคลาย “ตา แก้ม และจมูก” ใช้วิธีหลับตาบีบ ช่นจมูกแล้วคลาย “ขากรรไกร ริมฝีปาก และลิ้น” ใช้วิธีกัดฟัน เม้มปากและใช้ลิ้นดันเพดานให้หุบปากไว้แล้วคลาย “คอ” โดยการก้มหน้าให้คางจรดคอ เงยหน้าให้มากที่สุด แล้วกลับสู่ท่าปกติ “อก หลัง และไหล่” โดยหายใจเข้าลึก ๆ แล้วเกร็งไว้ ยกไหล่ให้สูงที่สุดแล้วคลาย “หน้าท้องและก้น” ใช้วิธีขม่วท้อง ขมิบก้นแล้วคลาย งอนิ้วเท้าเข้าหากัน กระดกปลายเท้ายกสูงขึ้น เกร็งขาซ้ายและขวาแล้วปล่อย การฝึกเช่นนี้จะทำให้รับรู้ถึงความเครียดจากการเกร็งกล้ามเนื้อกลุ่มต่าง ๆ และรู้สึกสบายเมื่อคลายกล้ามเนื้อออกแล้ว ดังนั้น ครั้งต่อไปเมื่อเครียดและกล้ามเนื้อเกร็งจะรับรู้ตัวและรีบผ่อนคลายโดยเร็ว ก็จะช่วยได้มาก

๒. การฝึกการหายใจ โดยใช้กล้ามเนื้อกระบังลมบริเวณหน้าท้องแทนการหายใจโดยใช้กล้ามเนื้อหน้าอก เมื่อหายใจเข้าหน้าท้องจะพองออก และเมื่อหายใจออก หน้าท้องจะยุบลง การหายใจแบบนี้จะช่วยให้ร่างกายได้รับออกซิเจนมากขึ้น ทำให้สมองแจ่มใส ไม่ง่วงนอน พร้อมเสมอสำหรับภารกิจต่าง ๆ ในแต่ละวัน

๓. การทำสมาธิเบื้องต้น เลือกสถานที่ที่เงียบสงบ ไม่มีใครรบกวน เช่น ห้องพระ ห้องนอน หรือมุมสงบในบ้าน นั่งสมาธิเมื่อจิตใจแจ่มแจ้งจะช่วยขจัดความเครียด ความวิตกกังวล ความเศร้าหมอง เกิดปัญญาที่จะคิดแก้ไขปัญหาและเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิตได้อย่างมีสติ มีเหตุผล และยังทำให้สุขภาพร่างกายดีขึ้นด้วย

๔. การใช้เทคนิคความเงียบ สบายความวุ่นวายของจิตใจ โดยเลือกสถานที่ที่สงบ มีความเป็นส่วนตัว นั่งหรือนอนในท่าที่สบาย หลับตาเพื่อตัดสิ่งรบกวนจากภายนอกและหายใจเข้าออกช้า ๆ ลึก ๆ

LIART

นอกจากนั้นในการพิชิตความเครียดจากการเมือง เราจะต้องเรียนรู้ให้ทันอาการที่เกิดมาจากสาเหตุความเครียดทางการเมือง โดยกลุ่มอาการเครียดทางการเมืองหรือ “พอลิติกส์ สเตรสส์ ซินโดรม” (Political Stress Syndrome) เกิดจาก “ความคาดหวัง” และเมื่อไม่เป็นตามหวังก็เกิดอาการเครียด เรียกว่า “ความกังวลจากการคาดหวัง” ซึ่งมีอาการที่สำคัญ ๒ ประการ คือ

๑. อาการทางกาย ได้แก่ ปวดศีรษะ ปวดกล้ามเนื้อ ตึงขมับ ราวไปถึงหัวไหล่ ต้นคอ แขน - ขา นอนไม่หลับ ใจสั่น หัวใจเต้นเร็วผิดปกติ ทั้งที่อยู่ในสภาพปกติ หายใจไม่อิ่ม แน่นท้อง ซาดตามร่างกาย

๒. อาการทางใจ ได้แก่ ก้าวร้าว หงุดหงิดง่าย วิตกกังวล ฟุ้งซ่าน สมาธิเสีย ท้อแท้ หรือรู้สึกสิ้นหวัง

ทั้งสองอาการถือว่าเป็นเพียงอาการเบื้องต้นเท่านั้น ยังมีอาการ “เบื่องปลาย” ซึ่งหมายถึงอาการหนักเข้าขั้นรุนแรงของโรคเครียดทางการเมืองอีก ได้แก่ การทำร้ายตัวเอง นอกจากนั้นยังรวมไปถึงพฤติกรรม และสัมพันธภาพกับผู้อื่นที่เปลี่ยนไป และอาจไม่พอใจถึงขั้นลงมือทำร้ายผู้ที่มีแนวคิดไม่เหมือนกับตน เหล่านี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้โดยไม่ยากนัก ดังนั้นในการคลายเครียดจึงควรดำเนินวิธีการ ดังนี้

๑. คิดว่าการเมืองเป็นเรื่อง “สภาโຈឹก” ไม่ใช่เรื่องคอขาดบาดตาย แต่เป็นเรื่องเล่น ๆ ตลก ๆ

๒. โยกไปคุยกับคนอาชีพอื่นที่แหวกแนวและให้ความรู้ด้านอื่นบ้าง เช่น คุยกับแพทย์เรื่องการรักษาสุขภาพ หรือทำกิจกรรมอย่างอื่นแทนชั่วคราว เช่น อ่านหนังสือ หรือเล่นดนตรี โดยการปล่อยวางเรื่องการเมือง

๓. ให้รู้ว่าการเมืองก็มี “เกิด - ดับ” คือ ให้รู้ว่ามีกฎอยู่ข้อหนึ่งที่คุมเราทุก ๆ คนอยู่ นั่นคือกฎแห่งความไม่แน่นอน โดยคิดว่า เครียดเองก็ต้องสงบอยู่ใต้ฤทธิ์ของความไม่แน่นอนที่ว่าทุกฝ่ายมีเกิดก็ย่อมมีดับ

เมื่อรู้แนวทางการป้องกันความเครียดจากการเมือง และแนวทางการแก้ไขแล้ว แม้ปัญหาทางการเมืองจะกระทบต่อเรามากน้อยเพียงใด ถ้าเรายอมรับการเปลี่ยนแปลง พยายามยืดหยุ่นและมองโลกในแง่ดี และมองปัญหาทุกอย่างว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่เกิดขึ้นได้ ทุกเวลา ก็จะทำให้ไม่เกิดภาวะความเครียดและสามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุข

เอกสารอ้างอิง

www.thai.mental.com/modules.

www.dmh.go.th

(วันที่สืบค้น ๓ มีนาคม ๒๕๕๒)

รอบรู้นอกสภา

ไทยกับกระบวนการสร้างกลไกสิทธิมนุษยชนอาเซียน

เรียบเรียงโดย...นางสาวปริยวรรณ สุวรรณสุนย์

คอลัมน์รอบรู้นอกสภาประจำเดือนนี้ ขอนำเสนอการสัมมนาเชิงวิชาการ เรื่อง “ไทยกับกระบวนการสร้างกลไกสิทธิมนุษยชนอาเซียน” จัดโดย คณะกรรมการต่างประเทศ สภาผู้แทนราษฎร ในวันอังคารที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๒ ซึ่งการสัมมนาดังกล่าวเกิดขึ้นจากการลงนามในกฎบัตรอาเซียน คราวประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ ๑๓ ประเทศสิงคโปร์ ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ในข้อ ๑๔ ของกฎบัตรอาเซียน กำหนดให้มีการจัดตั้งองค์กรสิทธิมนุษยชนอาเซียนขึ้น ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๕๑ ที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนได้กำหนดให้มีการจัดตั้งคณะทำงานระดับสูงว่าด้วยกลไกสิทธิมนุษยชนอาเซียน เพื่อยกร่างขอบเขตอำนาจหน้าที่ขององค์กรสิทธิมนุษยชนอาเซียนให้ชัดเจนขึ้น ดังนั้นในฐานะที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพในการประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN SUMMIT) ครั้งที่ ๑๔ ระหว่างวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ - ๑ มีนาคม ๒๕๕๒ จึงเป็นโอกาสที่ภาคส่วนต่าง ๆ ของไทย จะเข้ามามีส่วนร่วมในการยกร่างขอบเขตอำนาจหน้าที่ขององค์กรสิทธิมนุษยชนอาเซียน หรือนำเสนอความเห็นที่สะท้อนต่อความต้องการ ทำที่ จุดยืน ถือเป็นกรรณการระดับแนวทางในการดำเนินงานของกลไกสิทธิมนุษยชนอาเซียนให้มีมาตรฐานในระดับสากลขึ้นอีกด้วย

อาเซียนนั้นก่อตั้งมาอย่างยาวนาน ถึง ๕๐ ปี โดยเริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๑๐ โดยในช่วงแรกมีสมาชิกเพียง ๕ ประเทศ คือ ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ และฟิลิปปินส์ ผู้มีบทบาทสำคัญในการริเริ่มให้มี สมาคมของอาเซียน คือ พันเอกถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในยุครัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ในช่วงแรกของการก่อตั้งนั้น เป็นไปตามปณิธานกรุงเทพฯ เพราะการประชุมก่อตั้งอาเซียนได้กระทำกันที่กระทรวงการต่างประเทศ วังสราญรมย์ กรุงเทพมหานคร อาเซียนมีวัตถุประสงค์หลัก ในการร่วมมือกันทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม

LI RT

เทคโนโลยี การศึกษาและความร่วมมือด้านอื่น ๆ โดยเปิดโอกาสให้ประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สามารถเข้าเป็นสมาชิกได้

การก่อตั้งอาเซียนในช่วงต้น ๆ นั้น ถูกจับตาจากสังคมนานาชาติเป็นอย่างมากว่า อาเซียนนั้น ไม่มีทางที่จะพัฒนาความร่วมมือระหว่างกันได้ เพราะมีการแข่งขันระหว่างกันเองของประเทศสมาชิก เช่น การค้ำน้ำมันจากตะวันออกกลาง จะต้องถูกส่งมาพักในสิงคโปร์ ซึ่งมีโรงกลั่นที่ทันสมัย และแจกจ่ายไปทั่วภูมิภาค สิงคโปร์จึงดูเหมือนเป็นพ่อค้าคนกลางจากการขายราคาต่างของน้ำมันดิบ และน้ำมันที่กลั่นแล้ว และยังสามารถกำหนดราคาน้ำมันในภูมิภาคนี้ด้วย เพราะในช่วงนั้นยังไม่มีกลุ่มประเทศ โอเปค นอกจากนั้น ไทยกับอินโดนีเซียก็แข่งขันกันในการเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวด้วยกันในตลาดโลก ไทย อินโดนีเซียและมาเลเซีย ก็แข่งขันกันเป็นผู้ส่งออกยางพารา หรือแผ่นยางดิบด้วยกัน ฟิลิปปินส์ ก็เป็นประเทศที่ทันสมัยที่สุดที่เพิ่งได้รับการพุ่มพักจากสหรัฐให้มีระบบการศึกษา การค้า การธนาคารที่ทันสมัย แข่งกับสิงคโปร์และมาเลเซีย ที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองเช่นกัน โดยภาพรวมแล้ว อาเซียนไม่น่าสามารถในความร่วมมือระหว่างกัน แต่ในที่สุด อาเซียนก็ผ่านวิกฤตต่าง ๆ จนสามารถยืนหยัดอยู่ได้นานถึง ๔๐ ปี และดูเป็นที่สนใจในเอเชีย ยุโรปและอเมริกา เห็นได้จากการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน มักมีญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา หรือออสเตรเลีย เข้าร่วมด้วยเสมอ ๆ

สิ่งที่ท้าทายอาเซียนอยู่เสมอ ๆ คือ อาเซียนยังไม่มีกลไกส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ซึ่งชาติตะวันตก ทั้งยุโรป ลาตินอเมริกา อเมริกากลาง แอฟริกา ต่างก็จัดตั้งสถาบันสิทธิมนุษยชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น กฎบัตรแอฟริกา อนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน และศาลสิทธิมนุษยชนยุโรป อนุสัญญายุโรปเพื่อการป้องกันการกระทำทารุณกรรมและการเลือกปฏิบัติ หรือลงโทษที่ไม่มีมนุษยธรรมหรือทำลายคุณค่า (ความเป็นมนุษย์) ค.ศ. ๑๙๘๗ องค์การแห่งรัฐอเมริกา และกฎบัตรขององค์การแห่งรัฐอเมริกัน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนระหว่างอเมริกัน ศาลสิทธิมนุษยชนระหว่างอเมริกัน ฯลฯ

ประเด็นหนึ่งที่อาเซียนไม่กล้า จัดทำเรื่องเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน เพราะสมาชิกของอาเซียนมีการปกครองหลายรูปแบบ เช่น เวียดนาม และพม่า ต่างมีลักษณะการปกครองเบ็ดเสร็จแบบอำนาจนิยม (ทหาร) ในขณะที่สิงคโปร์และมาเลเซีย มีประวัติของการกู่ขาคิจากจักรวรรดินิยม อังกฤษ จึงมีความคิดว่า อาเซียนนั้นมีลักษณะสิทธิมนุษยชนที่เป็นแบบ เอเชีย เรื่องสิทธิมนุษยชนไม่ใช่เรื่องที่เป็นสากล ที่ทุกประเทศทั่วโลกสามารถปฏิบัติตามได้ ดังที่นายสิทวน ยู และนายแพทย์มหาเธร์ อดีตนายกรัฐมนตรีของสิงคโปร์ และมาเลเซีย ในยุคหนึ่งใช้คำว่า “วิถีเอเชีย” จนกลายเป็นวิวาทะระดับโลก ว่า ความเป็นสากลของสิทธิมนุษยชนนั้นไม่มี มีแต่สิทธิของคนที่เหมาะสมตามวัฒนธรรม เชื้อชาติ ของประเทศนั้น หรือในยุคหนึ่งที่นายกรัฐมนตรีของเวียดนามเคย กล่าวว่า จะให้ประชาชนชาวเวียดนาม มีความคิดเห็นทางการเมืองหรือมีสิทธิทางการเมืองได้อย่างไร ในเมื่อท้องยังหิวอยู่ ไม่มีงานทำ ไม่มีรายได้ รัฐบาลจึงต้องพัฒนาทางเศรษฐกิจ ให้ประชาชน อยู่ดีกินดีเสียก่อน แล้วค่อยมาพูดเรื่องสิทธิมนุษยชน หรือสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นหรือเรื่องการเลือกตั้ง ยังมีพม่า อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ บรูไน และประเทศไทย ที่เป็นสมาชิกอาเซียน ในยุคต้น ๆ นั้น ประเทศไทย ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย ต่างอยู่ภายใต้การปกครองของ

ทหาร และเผด็จการ พลเรือน มาอย่างยาวนาน ดังนั้น ในความคิดของผู้นำสมาชิกอาเซียน นั้น จึงเข้าใจว่า เรื่องสิทธิมนุษยชน เป็นเรื่องภายในของแต่ละประเทศสมาชิก ที่ต้องแก้ไขกันเอง ประเทศสมาชิกประเทศอื่น ๆ ไม่ควรเข้าไปก้าวก่าย หรือเข้าไปแทรกแซงกิจการภายในของประเทศเพื่อนบ้าน

สิ่งที่เป็นมายาคติของสิทธิมนุษยชน ซึ่งขัดขวาง มิให้อาเซียนสามารถพัฒนาภูมิภาคคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของอาเซียนได้ มายาคติเหล่านั้นได้แก่

ประเด็นแรก สิทธิมนุษยชนนั้นไม่มีความเป็นสากล เป็นเรื่องที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของชาตินั้น ๆ จริงหรือไม่

เมื่อสหประชาชาติมีการจัดทำและประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๑ สิทธิที่ระบุไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนั้นจำแนกออกได้อย่างกว้าง ๆ ๒ ประเภท คือ ประเภทแรกเกี่ยวกับสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมืองซึ่งรวมถึงสิทธิในชีวิต เสรีภาพ และความมั่นคงของบุคคล อิสรภาพจากความเป็นทาสและการถูกทรมาน ความเสมอภาคในทางกฎหมาย การคุ้มครองเมื่อ ถูกจับ กักขัง หรือเนรเทศ สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม การมีส่วนร่วมทางการเมือง สิทธิในการสมรสและการตั้งครอบครัว เสรีภาพขั้นพื้นฐานในทางความคิด มโนธรรม และศาสนา การแสดงความคิดเห็น และการแสดงออก เสรีภาพในการชุมนุม และเข้าร่วมสมาคมอย่างสันติ สิทธิในการมีส่วนร่วมในรัฐบาลของประเทศตนโดยทางตรงหรือโดยการส่งผู้แทนที่ได้รับการเลือกตั้งอย่างเสรี ส่วนสิทธิประเภทที่สอง คือ สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งครอบคลุมถึงสิทธิในการทำงาน การได้รับค่าตอบแทนเท่ากันสำหรับงานที่เท่ากัน สิทธิในการก่อตั้งและเข้าร่วมสหภาพแรงงาน สิทธิในมาตรฐานการครองชีพที่เหมาะสม สิทธิในการศึกษา และสิทธิในการเข้าร่วมใช้ชีวิตทางวัฒนธรรมอย่างเสรี

ถือว่าสิทธิมนุษยชนเหล่านี้ เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนเหมือนกัน ไม่ว่าจะมีความเชื่อชาติ เพศ หรือเชื่อถือศาสนาใดหรือไม่มีความศานาก็ตาม และไม่ว่าคนผู้นั้น กลุ่มนั้นจะเป็นผู้ที่มาจากพื้นฐานทางสังคมหรือทางการเมืองอย่างไร คนเหล่านั้นก็เป็นมนุษย์ ซึ่งย่อมมีความหมายที่เข้าใจโดยทั่วไปว่า มนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะอยู่หรือเกิดที่ไหนในโลก ล้วนเกิดมามีอิสระเสรี มีความเท่าเทียมกันในศักดิ์ศรีและสิทธินี้ โดยนัยนี้ สิทธิมนุษยชน คือ สิทธิที่เป็นสากล (Universal) เพราะเป็นสิทธิของมนุษย์ทุกคน

ประเด็นที่สอง คำพูดของอดีตนายกรัฐมนตรีเวียดนาม ที่ว่า จะให้ประชาชนชาวเวียดนามมีความคิดเห็นทางการเมือง หรือมีสิทธิทางการเมืองได้อย่างไร ในเมื่อต้องยังหิวอยู่ ไม่มีงานทำ ไม่มีรายได้ รัฐบาลจึงต้องพัฒนาทางเศรษฐกิจ ให้ประชาชน อยู่ดีกินดีเสียก่อน แล้วค่อยมาพูดเรื่องสิทธิมนุษยชน

การพูดหรือมีทัศนคติแบบนี้ คล้ายกับว่า มีการแยกส่วนระหว่างเรื่องการเมือง และเรื่องเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ออกจากกัน ทั้ง ๆ ที่สิทธิมนุษยชน ไม่สามารถแยกเป็นส่วน ๆ ได้ ว่าสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม สำคัญกว่า หรือมาก่อน สิทธิทางการเมือง สิทธิทั้งสองประการนี้ ต่างแยกจากกันไม่ได้ และต้องพึ่งพิงกัน (Indivisibility & Interdependent)

โดยนัยนี้ หมายความว่า ประชาชนในประเทศใดก็ตาม ย่อมมีสิทธิกำหนดวิถีชีวิตทางการเมือง หรือเลือกที่จะมีรัฐบาลที่ปกครองแบบไหน ตามความต้องการของคนส่วนใหญ่ในชาติ และสามารถเลือก

การดำเนินการทางเศรษฐกิจอย่างไรได้ด้วย โดยมากรัฐที่เป็นเผด็จการ มักจะบอกให้ประชาชนอยู่เฉย ๆ เรื่องการเมือง และเศรษฐกิจ ประชาชนไม่ต้องคิด อะไร รัฐบาลจัดการให้บ้าน หรือที่อยู่อาศัย รัฐจะเอื้ออาหารให้ การศึกษารัฐก็ให้ รักษาพยาบาลรัฐให้บริการ แต่ถามว่าประชาชนมีสิทธิตรวจสอบการดำเนินนโยบายเหล่านี้ได้หรือไม่ ซึ่งรัฐเผด็จการทั้งทหารแบบพม่าและเวียตนาม หรือเผด็จการพลเรือนแบบซูฮาร์โตของอินโดนีเซีย ไม่ต้องการให้ประชาชนมาตรวจสอบ จึงมีปัญหาในความไม่โปร่งใสมากมาย ตรวจสอบไม่ได้

ดังนั้น สิทธิทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม จึงต้องไปด้วยกัน ไม่ใช่ต้องรอให้ประชาชนกินดีอยู่ดีเสียก่อน เพราะถ้าประชาชนไม่มีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง ก็ไม่สามารถตรวจสอบนโยบายทางเศรษฐกิจ สังคม ของรัฐบาลได้

กล่าวโดยสรุป ลักษณะเฉพาะของสิทธิมนุษยชนที่ระบุหลักการสำคัญของสิทธิมนุษยชน (ตามที่บัญญัติไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน) มีดังต่อไปนี้คือ

๑. เป็นสิทธิที่ติดตัวมากับมนุษย์ (Inherent) เมื่อคนเกิดมาก็มีสิทธิมนุษยชนติดตัวมาด้วย เพราะมีความเป็นมนุษย์ ดังนั้นสิทธิมนุษยชนจึงเป็นสิทธิที่ติดตัวแต่ละคนมา ไม่มีการให้ หรือซื้อ หรือสืบทอดมา

๒. เป็นสิทธิที่เป็นสากล (Universal) คือ เป็นสิทธิของมนุษย์ทุกคนเหมือนกัน ไม่ว่าจะเชื้อชาติ เพศ หรือนับถือศาสนาใด ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่มาจากพื้นฐานทางสังคมหรือการเมืองอย่างไร มนุษย์ทุกคนเกิดมามีอิสระเสรี มีความเท่าเทียมกันในศักดิ์ศรีและสิทธิ

๓. เป็นสิทธิที่ไม่อาจถ่ายโอนให้แก่กันได้ (Inalienable) คือ ไม่มีใครจะมาแย่งชิง เอาสิทธิมนุษยชนไปจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ ถึงแม้ว่ากฎหมายของประเทศจะไม่ยอมรับรองสิทธิมนุษยชน หรือแม้ว่าจะละเมิดสิทธิมนุษยชนก็ตาม ประชาชนของประเทศนั้นก็ยังมีสิทธิมนุษยชนอยู่ ตัวอย่างเช่นในสมัยคำทาส ทาสทุกคนมีสิทธิมนุษยชน ถึงแม้ว่าสิทธิเหล่านั้นจะถูกละเมิดก็ตาม

๔. เป็นสิทธิที่ไม่ถูกแยกออกจากกัน (Indivisible) กล่าวคือ เพื่อที่จะมีชีวิตอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี มนุษย์ทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะมีเสรีภาพ มีความมั่นคงและมีมาตรฐานการดำรงชีวิตที่เหมาะสมกับความเป็นมนุษย์ ดังนั้นสิทธิต่าง ๆ ของมนุษย์จะต้องไม่ถูกแยกออกจากกัน

เมื่อหันมามองความเป็นไปได้ของอาเซียน ในการจัดทำนโยบายด้านสิทธิมนุษยชน ตามที่ปรากฏอยู่ในกฎบัตรอาเซียน และเมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๕๐ คณะรัฐมนตรีของไทยเห็นชอบให้ส่ง “กฎบัตรอาเซียน” เข้าสู่การพิจารณาของ สนช. ซึ่งเป็นครั้งแรกของการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๐

กฎบัตรอาเซียนประกอบด้วย อารัมภบท และข้อบทต่าง ๆ รวม ๑๓ บท มีสาระสำคัญ คือ พูดถึงความเป็นมาของอาเซียน เหตุผลในการจัดทำกฎบัตร การสร้างประชาคมอาเซียน ซึ่งประกอบด้วย ๓ เสาหลัก คือ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ประชาคมความมั่นคงอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน โดยเป้าหมายสำคัญในการรวมตัวกันเป็นประชาคมอาเซียนก็คือ การมีประชาชนเป็น

ศูนย์กลาง โดยมีประเด็นข้อหนึ่งให้จัดตั้ง กลไกสิทธิมนุษยชนของอาเซียน (ASEAN human rights body – AHRB) ซึ่งที่ประชุม รัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนได้มอบหมายให้คณะทำงานระดับสูงเรื่องการยกวางกฎบัตรอาเซียนไปยกวาง TOR ขององค์กรดังกล่าว โดยมีวัตถุประสงค์ที่ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในภูมิภาค ซึ่งไม่ใช่เพียงแต่การให้คำปรึกษา แต่ยังรวมถึงการติดตามและประเมินสถานะสิทธิมนุษยชนในภูมิภาค ส่งเสริมการศึกษาและความตื่นตัวของหน่วยงานภาครัฐรวมถึงประชาชน

ปัญหา คือ การจะร่างข้อบัญญัติของอาเซียนในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนได้อย่างไร หากสมาชิกของอาเซียนหลายชาติยังเป็นเผด็จการ และยังมีทัศนคติด้านลบต่อสิทธิมนุษยชน ซึ่งการจะทำให้หลักการสิทธิมนุษยชนในอาเซียนเป็นจริงได้ ต้องให้ประชาชนในอาเซียน ได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการจัดทำข้อเสนอด้านสิทธิมนุษยชนต่อรัฐบาลของชาติตน

ซึ่งนายประดาป พิบูลสงคราม รองปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ได้ให้สัมภาษณ์ทางสื่อมวลชน โดยค่อนข้างเชื่อมั่นว่า หากกฎบัตรอาเซียนมีความเข้มแข็ง ได้รับการปฏิบัติตามที่ได้ตกลงไว้ อย่างเต็มรูปแบบแล้วจะทำให้ความร่วมมือของอาเซียนมีประสิทธิภาพมากขึ้นในหลายด้าน เพราะไม่เพียงแต่จะปรับรูปแบบและโครงสร้างองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้รวดเร็วขึ้น การที่อาเซียนกลายเป็นองค์กรที่ทุกประเทศเคารพกฎกติกาในการดำเนินงานก็จะช่วยให้ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์จากความร่วมมือระหว่างกันอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย เพราะต้องมีการนำสิ่งที่ตกลงไปปฏิบัติอย่างแท้จริง นอกจากนี้การยกระดับให้อาเซียนมีสถานะเป็นนิติบุคคลยังจะทำให้ความร่วมมือระหว่างกันมีน้ำหนักมากขึ้น และมีความคล่องตัวในการดำเนินงานอีกด้วย การตั้งองค์กรสิทธิมนุษยชนอาเซียนเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนยังนับเป็นมิติใหม่ของความร่วมมือระหว่างกัน ยิ่งคำนึงถึงความหลากหลายของอาเซียนแล้วก็ถือเป็นนิมิตหมายที่ดี กฎบัตรอาเซียนยังเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของอาเซียนมากขึ้น ซึ่งทั้งหมดนี้จะสอดคล้องกับการรวมตัวกันเป็นประชาคมอาเซียนภายในปี ๒๕๕๘ อีกด้วย

ที่มา :

เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงวิชาการ เรื่อง “ไทยกับกระบวนการสร้างกลไกสิทธิมนุษยชนอาเซียน”
จัดโดย คณะกรรมการการต่างประเทศ สภาผู้แทนราษฎร วันอังคารที่ ๑๐ กุมภาพันธ์
พ.ศ. ๒๕๕๒

เรียนรู้กับวิจัย

ประเภทของการวิจัย

เรียบเรียงโดย...นารีลักษณ์ ศิริวรรณ

เอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนาประจำเดือน มีนาคมที่ผ่านมา ได้เรียนรู้กับวิจัย กล่าวถึงความหมายของ คำว่า “วิจัย” ในคอลัมน์ วิจัยคืออะไร? แล้ว ในเล่มนี้ กองบรรณาธิการขอแนะนำเสนอเรื่อง “ประเภทของการวิจัย” เพื่อให้ผู้อ่านทุกท่านได้ทราบการจำแนกประเภทของการวิจัย

ตามมิติต่าง ๆ ซึ่งมีหลายประเภท ซึ่งความรู้เกี่ยวกับประเภทของการวิจัยในแง่มุมต่าง ๆ เป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจงานวิจัยและการประเมินคุณภาพของงานวิจัยแต่ละชิ้น ทั้งนี้เพราะการวิจัยแต่ละประเภท จะมีความยากง่าย ความสลับซับซ้อนและการใช้ระเบียบวิธีการวิจัยที่แตกต่างกัน

ประเภทของการวิจัย

การวิจัยจะแบ่งเป็นกี่ประเภทรูปนั้นขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่ง ซึ่งมีหลายเกณฑ์ที่ใช้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจและจุดมุ่งหมายในการแบ่งเป็นสำคัญ ในหลักการทั่วไปการวิจัยจะแบ่งเป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ การวิจัยพื้นฐาน (Basic research) กับ การวิจัยประยุกต์ (Applied research)

การวิจัยพื้นฐานหรือการวิจัยบริสุทธิ์ (Pure research) เป็นงานวิจัยที่ทำขึ้นเพื่อขยายขอบเขตของความรู้ให้กว้างขวางออกไป เป็นการทำให้วิจัยเพื่อสร้างทฤษฎี สร้างแนวคิดใหม่ ๆ เสริมสร้างวิชาการให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ส่วนการวิจัยประยุกต์ (Applied research) เป็นงานวิจัยที่มุ่งนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาหรือสภาพที่เป็นอยู่ของสังคมให้ดีขึ้น Abdellah และ Levine (๑๙๖๕) ได้แบ่งแยกประเภทของการวิจัยตามมิติของการวิจัยไว้ ๖ มิติด้วยกัน คือ ๑) เหตุผลของการทำวิจัย ๒) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ๓) วิธีการวิจัย ๔) สถานที่หรือทำเลของการวิจัย ๕) วัตถุประสงค์หรือสิ่งที่ต้องการวิจัย และ ๖) ผู้กระทำการวิจัย

๑. เหตุผลของการวิจัย : การวิจัยเบื้องต้นหรือการวิจัยประยุกต์

การวิจัยเบื้องต้น เป็นการวิจัยที่มุ่งแสวงหาข้อเท็จจริงหรือความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่ศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจพื้นฐาน หรือเพื่อนำไปใช้ทดสอบหรือสร้างทฤษฎีอธิบายปรากฏการณ์นั้น ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ที่จะนำผลการวิจัยหรือข้อค้นพบไปใช้ประโยชน์ทันทีในชีวิตจริง

การวิจัยประยุกต์ เป็นการวิจัยที่มุ่งแสวงหาข้อเท็จจริงหรือหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลหรือตัวแปร โดยมีความมุ่งหมายก่อนเริ่มทำการวิจัยว่าจะนำผลการวิจัยหรือข้อค้นพบนั้นไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริง เช่น เพื่อการแก้ปัญหาคัดลอกใจ เพื่อการพัฒนาโครงการ เป็นต้น

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย : การวิจัยพรรณาหรือการวิจัยอธิบาย

การวิจัยพรรณา (Descriptive research) เป็นการวิจัยที่มุ่งศึกษาพรรณาสภาพที่เป็นอยู่ของปรากฏการณ์นั้น ๆ เท่านั้น เช่น การวิจัยความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบล จะมุ่งศึกษาว่าองค์การบริหารส่วนตำบลมีความพร้อมมากน้อยเพียงใดเท่านั้น มิได้มีวัตถุประสงค์ที่จะแสวงหาคำอธิบายว่าปรากฏการณ์ที่ศึกษานั้น เกิดขึ้นได้อย่างไร

การวิจัยอธิบาย (Explanatory research) มีวัตถุประสงค์ที่จะมุ่งตอบปัญหาว่าทำไมและอย่างไร ปรากฏการณ์นั้นถึงได้เกิดขึ้น

๓. วิธีการเก็บข้อมูล : แบบทดลองหรือแบบไม่ทดลอง

การวิจัยที่อาศัยการทดลอง หมายถึง กระบวนการวิจัยที่มีการกระตุ้นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใต้การควบคุมดูแล มีการวางแผนอย่างรอบคอบและมีการเฝ้าสังเกตผลที่เกิดขึ้นอย่างมีระบบ

การวิจัยที่ไม่ได้อาศัยการทดลอง เป็นแบบการวิจัยที่นักสังคมศาสตร์นิยมใช้กันมาก การเก็บรวบรวมข้อมูลกระทำตามสภาพที่เป็นอยู่ โดยไม่ได้มีการจัดกิจกรรมหรือกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

๔. สภาวะที่วิจัย : การควบคุมได้เต็มที่ ไม่ได้เต็มที่ หรือไม่ได้เลย

การวิจัยในที่ ๆ มีการควบคุมได้เต็มที่ ได้แก่ การวิจัยในศูนย์การทดลองปฏิบัติที่ผู้วิจัยสามารถควบคุมการเปลี่ยนแปลงทุกอย่างได้เต็มที่ การวิจัยในสภาวะดังกล่าวนี้ ทางสังคมศาสตร์มีน้อยกว่า เช่น การศึกษาผลของความผิดหวังที่มีต่อการสร้างสรรค์ของเด็กภายในห้องกระจกมองจากด้านนอกได้ ด้านเดียวหรือการวิจัยจัดระบบการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม

การวิจัยที่มีการควบคุมบ้าง บ่อยครั้งที่การวิจัยทางสังคมศาสตร์มีการทดลองในสภาวะที่ไม่สามารถควบคุมได้เต็มที่ เพื่อศึกษาดูว่าเมื่อได้ก่อกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยวิธีใดวิธีหนึ่งแล้วผลจะเป็นอย่างไร เช่น การทดลองให้การศึกษาทางด้านการวางแผนครอบครัวในชุมชนโดยการจัดสตรีออกเป็นกลุ่มสัมมนา กลุ่มการเยี่ยมบ้าน และกลุ่มวิธีอื่น ๆ

๕. ประเภทของวัตถุประสงค์หรือสิ่งที่ต้องการวิจัย : บุคคล สิ่งของ หรือพื้นที่

นอกเหนือจากลักษณะต่าง ๆ ของการวิจัยที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังมีการจำแนกประเภทของการวิจัยตามประเภทของข้อมูลใช้ในการศึกษาหรือวัตถุประสงค์หรือสิ่งที่ต้องการวิจัย (Subjects of research) ซึ่งแบ่งออกได้เป็น ๓ ประเภท คือ ก) บุคคล ข) กลุ่มบุคคล เช่น ครอบครัว องค์กร และ ค) เขตพื้นที่ต่าง ๆ (เช่น หมู่บ้าน ตำบล จังหวัด)

LIART

๖. ระดับของหน่วยวิเคราะห์ : ระดับจุลภาคหรือมหภาค

การวิจัยระดับจุลภาค (Micro level) คือ การศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะต่าง ๆ ของปัจเจกบุคคล โดยมีบุคคลเป็นหน่วยวิเคราะห์

การวิจัยระดับมหภาค (Macro level) เป็นการวิจัยคุณสมบัติรวม ๆ เช่น คุณสมบัติด้านเศรษฐกิจ สังคม และประชากรในระดับประเทศ

โดยทั่วไป เราแบ่งการวิจัยออกเป็นการวิจัยเบื้องต้นหรือการวิจัยประยุกต์หรือการวิจัยพรรณนาหรือการวิจัยอธิบาย การวิจัยแบบทดลองหรือไม่ทดลอง การวิจัยแบบควบคุมได้เต็มที่หรือไม่เต็มที่ หรือไม่ได้เลย การวิจัยบุคคลหรือสิ่งของหรือพื้นที่ การวิจัยระดับจุลภาคหรือมหภาค การวิจัยคนเดียวหรือหลายคนหรือโดยองค์การ และการวิจัยเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพ อย่างไรก็ตาม ในการศึกษางานวิจัยแต่ละเรื่อง/ชิ้น เราอาจใช้หลาย ๆ มิติมาศึกษาร่วมกันได้ การจำแนกประเภทของการวิจัยที่ถูกต้องเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้เราเข้าใจงานวิจัยนั้น ๆ ได้แล้ว ยังมีประโยชน์ต่อการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในการออกแบบการวิจัย และการทำวิจัยให้ตีมีคุณภาพและมีคุณค่าทางวิชาการและในทางปฏิบัติ

เอกสารอ้างอิง

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : จามจุรีโปรดักส์. ๒๕๕๑.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : เฟื่องฟ้าพรินต์ติ้ง จำกัด.

๒๕๕๕.

พบปะนักวิจัย

ดร.อรุณศรี อนันตรศิริชัย

พิษณุ สุ่มประดิษฐ์ : ผู้สัมภาษณ์

สวัสดีครับ คอลัมน์พบปะนักวิจัยฉบับนี้จะนำท่านไปพบกับ ดร.อรุณศรี อนันตรศิริชัย นักวิชาการการศึกษา ๑๐ ชช. (ข้าราชการบำนาญ) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ หนึ่งในคณะกรรมการวิจัยและพัฒนาของรัฐสภา ทั้งนี้ ประวัติการศึกษาของท่านมีดังนี้

การศึกษา

- Doctor of Philosophy (Educational Administration), University of Alberta, Canada
- Master of Science (Educational Psychology), Indiana University, U.S.A.
- ครุศาสตรมหาบัณฑิต (วิจัยการศึกษา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ครุศาสตรบัณฑิต (สาขามัธยมศึกษาการสอนวิทยาศาสตร์ทั่วไป) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มุมมองของท่านต่อการวิจัยเป็นอย่างไร เชิญติดตามกันครับ

QUESTION : ในปัจจุบันการวิจัยในประเทศไทยเป็นอย่างไร?

ANSWER : ถ้าเทียบกับอดีต ๕ - ๑๐ ปีที่ผ่านมา การวิจัยในปัจจุบันมีแนวโน้มที่ดี เนื่องจากองค์กรที่ทำวิจัยมีมากขึ้น มีผู้สนใจมากขึ้น อีกทั้ง สถาบันการวิจัยต่าง ๆ มีประชาชนให้ความสนใจมากขึ้น ประกอบกับสถาบันการวิจัยต่าง ๆ มีการแสวงหาองค์ความรู้ที่หลากหลายขึ้น เช่น สภาวิจัยแห่งชาติ (ชื่อเดิม) จากที่มุ่งเน้นการวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ ก็ได้ขยายการวิจัยในด้านสังคมศึกษา และการศึกษา สำหรับในส่วนของ TDRI และ สกว. ที่แต่เดิมดำเนินการวิจัยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ ก็เริ่มขยายทำการวิจัยด้านอื่นด้วย

นอกจากหน่วยงานที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น ในส่วนของหน่วยงานอื่น ๆ เช่น ตลาดหลักทรัพย์ องค์กรเอกชน ก็มีการจัดตั้งหน่วยงานที่ทำงานด้านวิจัย เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยมาใช้ประกอบการตัดสินใจในการดำเนินธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะมีความสำคัญมาก ทั้งนี้ บริษัทเอกชนต่าง ๆ อาจไม่ได้ทำการวิจัยอย่างเต็มรูปแบบ แต่ก็ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยในการจัดการสารสนเทศข้อมูลให้เป็นระบบ

LI RT

ในส่วนของการทำวิจัยฉบับสมบูรณ์ อาจจะมีบ้างในกรณีที่ต้องการจะเผยแพร่ข้อมูลแบบสมบูรณ์ แต่กรณีที่ต้องรับใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ จะมีการทำบทสรุปการวิจัยหรือรายงานการวิจัยฉบับย่อให้อ่านหรือผู้ใช้ประโยชน์เข้าใจได้ง่าย ที่กล่าวมาในข้างต้นเป็นภาพรวมของการวิจัยในปัจจุบันแต่ที่อยากจะนำเสนออีก ๒ ประเด็น คือ

ประเด็นที่หนึ่ง คือ การสนับสนุน ถ้าหน่วยงานต่าง ๆ ให้การสนับสนุนการวิจัยหรือผู้ทำวิจัย โดยอาจจะสนับสนุน เช่น วัสดุ อุปกรณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ในกรณีการทำวิจัยที่ใช้ในหน่วยงาน และงบประมาณตามความเหมาะสมจำเป็นในกรณีทำวิจัยในระดับประเทศบ้าง ก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

ประเด็นที่สอง คือ บุคลากร ต้องยอมรับว่า ปัจจุบันประเทศไทยยังขาดแคลนนักวิจัย จึงต้องมีการลงทุนในแง่ของการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้เรื่องงานวิจัย ทั้งนี้ อาจไม่จำเป็นต้องให้ทุกคนทำวิจัยเป็น แต่อย่างน้อยให้สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ได้ถูกต้อง เพราะถ้าเข้าใจวิจัยดี ก็จะรู้จักใช้ผลงานวิจัยได้ดีด้วย ซึ่งในการพัฒนาบุคลากรเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง อาจจะเป็นผู้ช่วยนักวิจัยหรือทีมงานของผู้ที่ทำวิจัยในหน่วยงาน

QUESTION : ในประเทศไทยมีการทำวิจัยมาก แต่ขาดการนำไปใช้ ในทัศนคติของท่าน ควรแก้ไขปัญหายังไง?

ANSWER : ก่อนอื่นเลย ต้องดูที่งานวิจัยนั้น ๆ ก่อนว่า นอกจากมีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้องแล้ว มีการเขียนวัตถุประสงค์การวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ หรือความสำคัญของการวิจัย ไว้ดีหรือไม่ เพราะส่วนใหญ่จะเขียนว่า เพื่อให้ทราบในเรื่องต่าง ๆ ผู้บริหารเลยไม่ทราบว่านำไปใช้ได้ยังไง

งานวิจัยที่ดีควรเขียนวัตถุประสงค์ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับหรือความสำคัญของการวิจัยให้ดี ระบุเฉพาะเจาะจงว่า การวิจัยครั้งนี้จะนำผลไปใช้แก้ไหน อย่างไร ต้องระบุให้เป็นรูปธรรม หากเขียนวัตถุประสงค์ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับดี ๆ การเขียนข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยก็จะดีตาม ผู้บริหารองค์กร หน่วยงาน ซึ่งปกติก็จะมีเวลาน้อยอยู่แล้ว ก็สามารถนำข้อเสนอแนะมาใช้ประกอบการตัดสินใจได้ทันที

นอกจากนี้ การเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างก็เป็นเรื่องสำคัญ หากอยากให้มีการนำงานวิจัยไปใช้ การเก็บรวบรวมข้อมูลต้องเก็บข้อมูลให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น หากต้องการนำผลการวิจัยไปใช้กับครู อาจารย์ ก็ต้องเก็บข้อมูลจากครู อาจารย์ เป็นต้น

หากองค์ประกอบที่กล่าวมาในข้างต้น ทั้งวัตถุประสงค์การวิจัยชัดเจน ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับระบุเป็นรูปธรรม การเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย รวมกับข้อเสนอแนะระบุว่าจะทำอะไร อย่างไรได้สมบูรณ์ คงไม่ใช่เรื่องยากที่ผลงานวิจัยเรื่องนั้นจะถูกนำไปใช้

ทั้งนี้ ข้อควรระวัง คือ งานวิจัยบางงานมีข้อเสนอแนะที่ดี แต่ได้มาจากระเบียบวิธีวิจัยที่ไม่ดี การเก็บข้อมูลไม่ครอบคลุม ก็ถือว่าเป็นข้อเสนอแนะที่ใช้ไม่ได้ เพราะเป็นผลที่เกิด

จากเหตุหรือจุดเริ่มต้นที่ไม่ดี คือ ไม่ได้มาจากการวิจัยอย่างแท้จริง ทั้งนี้ทั้งนั้น ผู้ที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ ควรจะมีความรู้ด้านการวิจัยด้วย

QUESTION : ทิศทางการวิจัยในอนาคต?

ANSWER : เมื่อจะพิจารณาว่า การวิจัยในอนาคตจะเป็นเช่นไร ต้องพิจารณาจากบริบทของสังคมนั้น ๆ ในช่วงเวลานั้นด้วย ว่า ณ ขณะนั้นหน่วยงาน องค์กร ต้องการอะไร โดยอาจมีการทำวิจัย ทั้งระยะสั้น และระยะยาว แต่การวิจัยที่เริ่มจะมีการทำอย่างแพร่หลาย คือการวิจัยที่ใช้ระยะเวลาไม่นาน เช่น Action Research ซึ่งอาจใช้เวลาประมาณ ๑ - ๒ สัปดาห์ เพื่อนำผลมาใช้ประกอบการตัดสินใจกรณีต่าง ๆ

QUESTION : การวิจัยที่จะเป็นประโยชน์ต่อรัฐสภาอย่างแท้จริงควรเป็นอย่างไร?

ANSWER : ควรเป็นการวิจัยที่ตอบสนองความต้องการของ สว. หรือ สส. ทั้งนี้รัฐสภาอาจนำข้อมูลจากการสอบถาม สว. หรือ สส. ว่าต้องการทราบอะไรก็ได้ หรืออาจทำมุมวิจัยไว้ในห้องสมุด โดยมีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกในการวิเคราะห์กลั่นกรองผลการวิจัยให้แก่ผู้รับบริการเพื่อสนองความต้องการ สว. และ สส. ได้อย่างทันเหตุการณ์

ในส่วนของรูปแบบการวิจัยที่น่าจะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อรัฐสภา น่าจะเป็นการวิจัยที่สามารถหาคำตอบของปัญหาได้เร็วที่สุด เช่น การวิจัยในรูปแบบ Action Research โดยให้ทำวิจัยโดยมีผลการวิจัยออกภายใน ๑ เดือน และไม่ได้เขียนรายงานการวิจัยทั้ง ๕ บท แต่อาจจะทำเป็นรายงานการวิจัยสั้น ๆ ๕ - ๑๐ หน้า หรือทำบทสรุปการวิจัย มีความยาวไม่เกิน ๒๐ หน้า ซึ่งในนั้นจะบอกที่มาวัตถุประสงค์การวิจัย ระเบียบวิธีวิจัยโดยสรุป แต่เน้นผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

อีกรูปแบบหนึ่งที่ทำคือ การทำวิจัยระยะสั้น ใช้เวลาประมาณ ๓ เดือน เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้ทันที ทั้งนี้ หากมีความจำเป็นต้องทำการวิจัยฉบับสมบูรณ์ มีองค์ประกอบครบ ๕ บท ซึ่งอาจใช้เวลา ๖ เดือน ถึง ๑ ปี ผู้ทำวิจัยก็ควรทำรายงานฉบับย่อ หรือบทสรุปสำหรับผู้บริหาร เพื่อนำผลมาใช้ประโยชน์ก่อน แล้วจึงนำรายงานฉบับสมบูรณ์เพื่อการเผยแพร่ทางวิชาการในภายหลัง

QUESTION : การใช้การวิจัยในการแก้ไขปัญหาคาถการการเมือง?

ANSWER : ในส่วนนี้ เป็นเรื่องละเอียดอ่อน ต้องถามผู้รับบริการก่อนว่าต้องการนำการวิจัยมาใช้แก้ไขปัญหหรือไม่ ทำแล้วเกิดประโยชน์จริงหรือไม่ หากทำแล้วเกิดผลกระทบในด้านต่าง ๆ ก็ควรพิจารณาให้รอบคอบ ทั้งนี้ หากจะใช้การวิจัยแก้ไขปัญหาก็จริง ๆ การวิจัยครั้งนั้น ต้องตอบปัญหาสังคม รวมทั้งต้องหาแนวทางให้ผู้รับผิดชอบนำไปใช้แก้ปัญหาด้วย

QUESTION : ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยของกลุ่มงานวิจัยและพัฒนา สำนักวิชาการ?

ANSWER : ตามที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น หากจะทำวิจัย ต้องวิเคราะห์ว่าประเด็นอะไรเป็นประโยชน์ น่าสนใจ โดยต้องทำเร็ว ได้ผลเร็ว นำมาใช้ตอบปัญหาได้ในเวลาที่เหมาะสม

ปิดท้ายวิจัย

เทศกาลสงกรานต์

ปิดท้ายเอกสารข่าวสารงานวิจัยฉบับนี้ คงต้องบอกว่าเดือนเมษายนปีนี้ อากาศร้อนสุด ๆ แต่ก็ เป็นความโชคดีของคนไทยที่มีวัฒนธรรมประเพณีเพื่อการคลายร้อนหรือที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า เทศกาลสงกรานต์ ซึ่งเป็นวันแรกที่ดวงอาทิตย์เคลื่อนจากจักรราศีมีนไปสู่ราศีเมษ นอกจากเทศกาลสงกรานต์จะเป็นวันที่มีความหมายและความสำคัญกับคนไทยมาตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบันแล้ว ในช่วงเทศกาลวันสำคัญเช่นนี้ ยังเป็นวันขึ้นปีใหม่ของคนไทยในอดีตอีกด้วย และต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๘๔ วันที่ ๒๔ ธันวาคม คณะรัฐบาลในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ประกาศให้ใช้วันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๔ เป็นวันขึ้นปีใหม่ตามสากลนิยมกระทั่งปัจจุบัน เพื่อให้สอดคล้องกับบรรดานานอารยประเทศ

เทศกาลสงกรานต์ นอกจากจะเป็นวันสำคัญยิ่งของคนไทยแล้ว ยังมีวันสำคัญอีก ๒ วันในช่วงเทศกาลเดียวกัน คือ วันผู้สูงอายุแห่งชาติ และวันครอบครัวแห่งชาติ

วันผู้สูงอายุแห่งชาติ ตรงกับวันที่ ๑๓ เมษายน ของทุกปี วันนี้เริ่มขึ้นในสมัยรัฐบาล พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ได้ตระหนักถึงความสำคัญของผู้สูงอายุ ซึ่งมีอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไป และปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากความเจริญทางด้าน การแพทย์ เป็นผลให้ผู้สูงอายุในยุคสมัยนี้ มีอายุไขที่ยาวนานกว่าผู้สูงอายุในอดีต คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติเมื่อวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๒๕ ให้วันที่ ๑๒ เมษายندังกล่าว เป็นวันผู้สูงอายุจวบจนปัจจุบันนี้

วันครอบครัวแห่งชาติ ตรงกับวันที่ ๑๔ เมษายน ของทุกปี วันนี้เริ่มขึ้นในสมัยรัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น เห็นว่าในวันดังกล่าววันนั้น ประชาชนส่วนใหญ่จะเดินทางกลับไปสู่มารดาภูมิและพักอาศัยอยู่ร่วมกับครอบครัว หลังจากที่ต้องไปประกอบสัมมาชีพในสถานที่ต่าง ๆ และเป็นช่วงเวลาที่เหมาะในครอบครัวได้อยู่ร่วมกันอย่างพร้อมเพรียง อันเป็นการสร้างความรักใคร่สามัคคีและความผูกพันภายในครอบครัวให้แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น จึงได้มีมติเมื่อวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๓๒ ให้วันที่ ๑๔ เมษายน เป็นวันครอบครัวแห่งชาติ ปัจจุบันเกือบ ๒๐ ปีผ่านไปแล้ว โดยส่งเสริมให้แต่ละครอบครัว

ยึดถือหลักการให้อภัย เอื้อเฟื้อต่อกัน มีอารมณ์ขันพอสมควร รู้จักอดทน อดกลั้น และอดออม อันจะนำไปสู่ความอบอุ่นในครอบครัว

กลุ่มงานวิจัยและพัฒนาหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ข้อมูลเบื้องต้นจะเพิ่มพูนองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับเทศกาลสงกรานต์ให้กับผู้ที่สนใจได้ตามสมควร และเทศกาลสงกรานต์ปีนี้ อย่าลืมผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในบ้าน และสร้างครอบครัวให้อบอุ่น ทั้งนี้เพื่อความสุขของตัวท่านและคนรอบข้างนะคะ

กองบรรณาธิการ

